

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

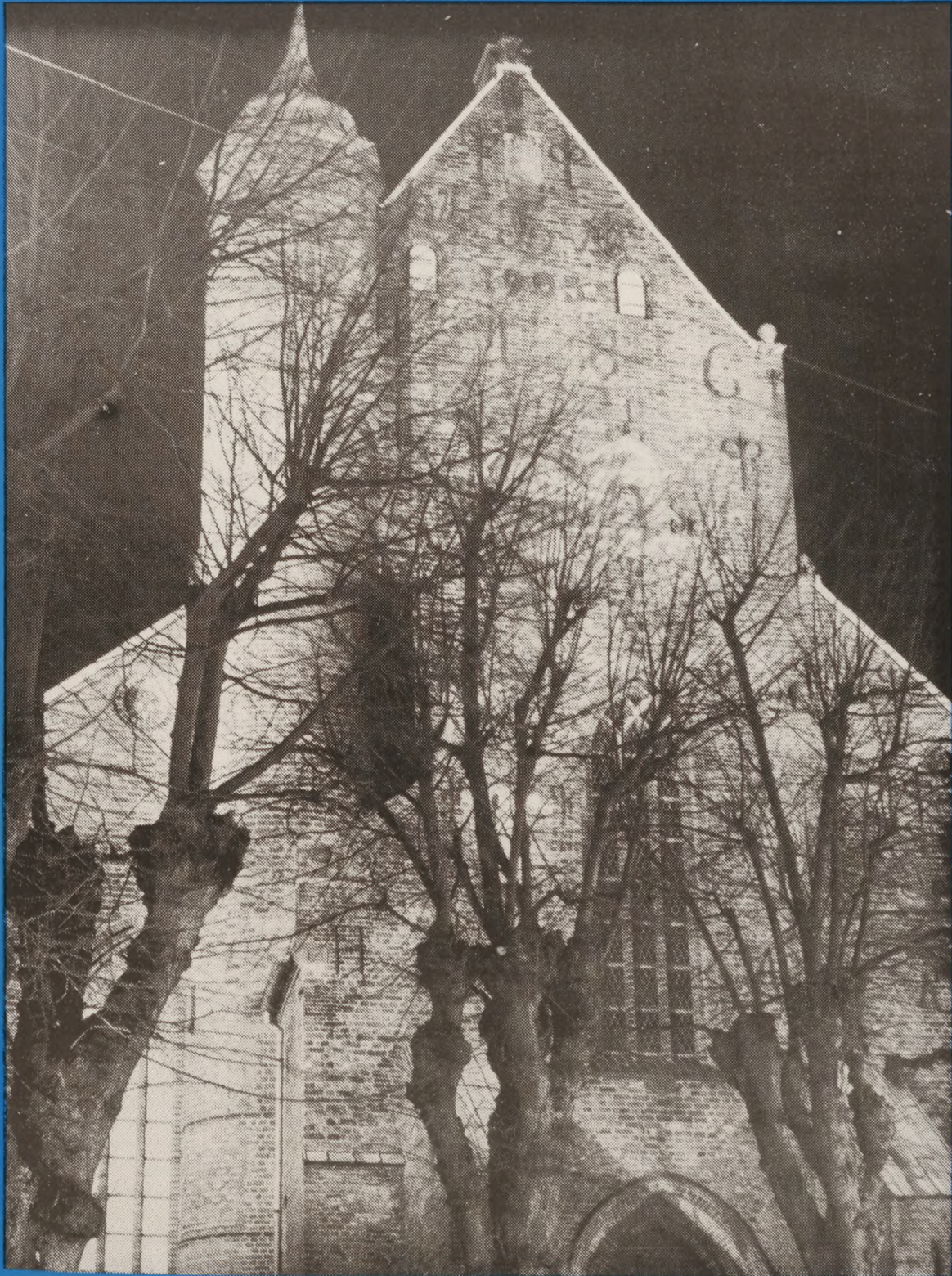
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Haderslev Domkirke, set i projektørlys fra hovedgaden. Domprovsten skriver årets julehilsen.
Læs venligst side 155.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til fondens formand, general F. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Henvendelse ang. feriehuset på Kegnæs rettes til skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men i øvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens paragraf 14 skal de midler, fonden har stillet til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. - Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres far ville have givet dem, hvis han var blevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande - og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: General Fl. B. Larsen, Kongstedgården, 4293 Dianalund.

Tlf. (03) 56 02 07.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtstvej 6, 2900 Hellerup.

Tlf. (01) 62 77 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen,

Omsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. Tlf. (01) 61 18 91.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Povl Brandt
Gierupvej 19, 2610 Rodovre
Tlf. (02) 91 13 72

Overlærer Preben Feddersen
Caroline Amalievej 11
5874 Lundeberg, Hesselager
Tlf. (09) 25 14 77

Overpostbud E. Holger Grøme
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. (04) 44 76 04

Rektor Paul Holt
Præstevangsvej 35, 8210 Århus V
Tlf. (06) 15 48 05

Direktor G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen
Rollosvej 3, 5200 Odense V
Tlf. (09) 16 86 03

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Arkitekt Ove Chr. Lembcke
Brodregade 19, 8900 Randers
Tlf. (06) 42 51 30

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Hasseri, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Redaktør Johs. Rasmussen
Omkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Provst Poul Riis
Herrestræde 1, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 52 05 33

Solveig Skjøtt
Dalso Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Fhv. justitsminister Knud Thestrup
Rosenvængets allé, 10, 3, 2100 Kbh. O
Tlf. Obro 41 72

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november)

ABONNEMENT

Bengtstvej 6, 2900 Hellerup.

(01) 62 77 80.

Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes lettest og hurtigst ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,

8600 Silkeborg

(06) 81 07 09.

Ved indbetaling af gaver benyttes girokonto nr. 6 45 30 58.

REDAKTION

Johs. Fosmark,

(ansvarshavende).

Chr. Winthers Vej 1,

8600 Silkeborg.

(06) 81 07 09.

Frode Toft,

St. Kongensgade 63,5,

1264 København K.

(01) 15 59 57.

TRYK

Fjerritslev Avis Offset.

INDHOLD:

Årets julehilsen 155

Norsk julehilsen 156

Hilsen fra Dreibergen 157

Om borgerrettighedsbegrebet . . 158

Hverdag og fest på

Bernadottégården 162

Sømand i allieret tjeneste 163

Feriemuligheder 164

Godt at vide 165

Stævne i Frøslev 166

Internationalt stævne 168

Manende tale i Neuengamme . . 168

Hvidsten-dagbog I 169

Husk skolerne 172

Tre nye værker på vej 174

Dansk bog om Sachsenhausen . 175

Bøger 175

Runde dage 177

Fra redaktionen 180

Foreningerne 181

Mindeord 187

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/2 og 15/4 1979. Stof fremsendes 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 7

DECEMBER 1978

32. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpesfond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

ÅRETS JULEHILSEN SKRIVES AF DOMPROVST OLAV C. LINDEGAARD, HADERSLEV KNUSTE HJERTERS FRYDEFEST

I en julehilsen fra Sønderjylland til dette blads læserkreds er det i år nærliggende at mindes 60-års dagen for våbenstilstandsdagen efter 1. verdenskrig - den 11. november 1918.

I så at sige hvert eneste sogn i Sønderjylland finder man på kirkegården eller på en central plads i byen et mindesmærke med navnene på sognets eller byens faldne under 1. verdenskrig, ialt 5.136 navne på danske og tyske mænd alene fra Nordslesvig.

De, der overlevede krigens gru, og som endnu er i live, veteranerne, hvoraf de fleste nu er i 80 års alderen, møder hvert år på våbenstilstandsdagen ved disse mindesmærker med faner og kransen for at ære mindet om de kammerater, de mistede som 19-20 års drenge på Europas slagmarker.

I denne landsdel hører historien ikke kun bøgerne og arkiverne til, men landets og folkets historie er også den enkelte og hans families historie. Fortid, nutid og fremtid er et levende sammenhængende forløb. Hvad den enkelte tænker og føler i dag er bestemt af, hvad han oplevede i går. Dybe minder har sat uudslettelige spor, sådan som også den generation, der var aktiv under 2. verdenskrigs modstandskamp, kender det.

Mange breve fra sønderjyske soldater til hjemmene gemmes omhyggeligt hos de familier, der havde en far eller måske flere sønner ved fronten. Flere brevsamlinger er også blevet udgivet.

I et brev fortæller en ung sønderjyde, hvordan han oplevede juleaften i en skyttegrav i Flandern i 1915. Julefreden mærkede de intet til. Tværtimod, på al-

le poster var der udsat dobbeltvagt, og himlen flængedes gang på gang af granatilden og kanonernes torden. Da hørtes med ét i en kort pause syngende toner fra en af de yderste skyttegrave. Det var en lille flok sønderjyder, der med rustne stemmer istemte Brorsons salme: I denne søde juletid. Det var ikke

I Haderslev Domkirke findes en mindebog over faldne. Hver fredag eftermiddag marcherer en deling soldater fra Haderslev Kaserne gennem byen med fuld musik, og lederen af delingen går ind i kirken og vender 1 blad i mindebogen. Det er en oplevelse at overvære denne begivenhed.

galgenhumor, men denne salme fra deres hjemstavn kunne hjelpe dem med at holde jul trods alt. Da de kom til det næstsiste vers, fik sangen en særlig styrke:

*Når hjertet sitter mest beklemt,
da bliver glædens harpe stemt,
at den kan bedre klinge,
og knuste hjerter føler bedst,
hvad denne store frydefest
for glæde har at bringe.»*

Det er måske et af de stærkeste eksempler på, hvorledes nogle salmelinjer kan forløse følelser, der ellers ville knuge mennesker til jorden. Forladte og bange, kastet ud i en grusom og meningsløs krig, som ikke var deres, oplevede denne lille gruppe af danske, at der trods nød og død og elendighed gives en fred, som »ingen sorg tør røre«, en glæ-

de, der ikke er af denne verden, en himmelsk glæde, som billedlig talt sænkes ned til os fra oven.

Der vil altid være hjem, hvor der ikke kan holdes jul, som det plejede at være. Der er også i 1978 hjem, hvor der mangler et led i kæden om træet, en tom plads ved bordet. Det kan synes svært at synge med på julens glade toner i sådanne hjem. Og dog — Brorson har nok ret: »- knuste hjerter føler bedst, hvad denne store frydefest for glæde har at bringe«. Jo dybere mørket er, jo klarere kan lyset skinne. »Når hjertet sitter mest beklemt, da bliver glædens harpe stemt-«, glæden over julens budskab: »Eder er i dag en frelser født, han er Kristus, Herren.«

Guds tilgivende og livgivende ord bliver menneske og tager bolig iblandt os, som har tilgivelse og kærlighed behov. Derfor ønsker vi hinanden: glædelig jul.

Olav C. Lindegaard

JULEKVELDEN 1944 - OG EN KNIV FOR LITE

Julehilsen fra Sachsenhausen-fangen, sognepræst Peder Scheie, Norge

Klokken 5.00 om morgenen, julekvelden, sleper to norske fanger på en veldig kasse over apellplassen. Og kassens innhold er leirens beholdning av brødkniver. Fra alle blocker blir knivene samlet om kvelden på skrivestua, og så fraktet til vaktstua, hvor de tilbrakte natta under militær kontroll. Det var gjerne 4 store kniver på hver block, som det var 68 av. Så det ble en tung bær å bære. Dette var for å trygge tyskernes eksistens, for å hindre noen av fangene brukte brødknivene til å lage opprør. Det var en meget viktig sak dette. Så begynte julekvelden for de to utvalgte prester på denne måten. Og det gikk smertefritt, men om kvelden ble det anderledes, da knivene skulle bringes tilbake.

En time senere, da appellen var over, var vi på vei fra kjøkkenet med brødene. Det var søndag, og ekstrarasjon, så vi hadde 400 brød til hele norske-leiren, plassert på den før omtalte postvogna. Da så vi noen spøkelser bevege seg i mørket foran oss. Der kom det en flokk fanger i rask trav, bærende på store, hvite bord. Det var russerne og ukrainerne som hadde vært og tatt tre-rammene som hadde vært om rødekors-pakkene våre. Senere på dagen kom de forsiktig og solgte som ved det de hadde fått tak i. Et enkelt eksempel på hvordan

»organiseringen« var i leiren. På den måten vanket det litt av pakkene våre over til sultende medfanger. Det måtte skje i hemmelighet, for det var forbudt for andre fanger å nærme seg norske-leiren.

■ Av de mange fanger som ikke fikk noen pakker hjemmefra, var også de nederlandske prester. Det var en gruppe på 10 som var blitt i Sachsenhausen i likhet med de 4 norske. Ellers var alle prester samlet i Dachau. Der var det over 1.000. De hadde det tryggere der, men vi var glad for å få være sammen med våre landsmenn i Sachsenhausen. Nå på julekvelden gikk vi på besøk til de nederlandske, og hadde med noe mat til de sultende prestene, og vi delte glædens budskap. Formannen i den hollandske sjømannsmisjonen leste jule-evangeliet på hollandsk og talte på tysk. Evangeliet var det gamle, kjente fra Lukas 2, og det knyttet oss sammen. Det var ulovlig dette vi gjorde, men midt i tyranniets verden lød et ord om den store glede, som skal bli alt folket til del. De nederlandske prestene ble vel en måned senere sendt på dødstransporten, som også vi var tatt ut til.

På ettermiddagen var det julesamling på hver enkelt av blockene. Programmet for festen måtte forelegges tyskerne til

godkjennelse. Og hvis evangeliet var satt opp så ble det selvsagt strøket. Det var Hallvard Lange som talte på vår block, og vi sang: Deilig er jorden.

■ Arnulf Øverland hadde i dagene før jul sittet og grublet over juledikt. Han var flink til å liste seg unna »stoppekommandoen« for å få skrevet noe.

Også året før skrev han juledikt som er blitt godt kjent. (Julegranen er tent på galgeplassen). Denne gangen leste han opp det nye han hadde skrevet:

»JUL I SACHSENHAUSEN«

Nu har vi vasket våre suppekrus, og vi lar synke våre slitte never mens våre lengselssyke tanker svever om brente tomter og forlatte hus. Der var vårt hjem!
Og våre kjære, hvordan går det dem?
Vi håper, og vi tror jo, at de lever.
Vi skriver brev -
der kommer alltid et og annet frem -
med kvalte utbrudd, ord som bare tier.
Vi går i måneder og venter svar, og himlen gråner, selv om den er klar, til slutt får vi et svar, som intet sier!
Vi går og håper, snart må noget hende, et tegn må skje...
Selv disse år må engang ta en ende!
Vi lytter til et flaut kommuniké!
Og jorden vender sig mot frost og mørke,
mot nat og sne.

■ Etter samlingen på blokken, og mens kirkeklokkene ringte julen inn hjemme i Norge, gikk jeg og hilste på de norske som lå på revier. De såre og tunge tankene lå på lur i sinnet, men det ble annerledes når juleevangeliet i all hemmelighet ble lest ved sykesengen. Da vek de vonde tankene. »En frelser er oss født i dag«. Det gjelder også de av oss som er på dette sted. Gudsordet skaper midt i nøden fred og glede. En av vennene er alvorlig syk. »Kjenner du meg?« Det kommer et lite smil. I frakken min hadde jeg et lite juletre. Det var kommet fra Norge. Denne hilsen fra fedrelandet ble plassert her på bordet. Og hviskende ble det lest litt av juleevangeliet, så bare han hørte. På treet var det ett eneste lys, som brant stille ned. »Gledelig jul« sa jeg, og tok han i hånden for sidste gang.

Ute i leiren var alt stille. Og over den veldig lejren med alt det den rummet av lidelser og lengsler, lyste stjernene.

Så var det knivene som skulle bringes til vaktstua. Vi hentet kassen i skrive-stua, og trodde vi ankom med samtlige kniver. Det ble nøye kontroll og opptel-

ling. Og så braket det løs - en kniv manglet. Dette var alvor. Det var som om oprørsfanen var heist i leiren, og iløbet av natta kunne det skje hva som helst. Og de ansvarlige var de to norske fangene, som kom med kassen. Vi var personlig ansvarlig for at kniven kom til rette øyeblikkelig. Vi løp avgårde. »Tror du vi blir skutt i kveld hvis vi ikke finner

kniven?« sa den ene. »Nei, ikke i kveld!« sa den andre bestemt. Vi greide å lokalisere blokken som hadde sendt en for lite. Og sent på kvelden banket vi på døra: »Brødkniven! Brødkniven!«

Stolt vendte vi tilbake til vaktstua.

Vi kunne gå og legge oss, og krype ned i papirposen, og drømme om julen hjemme.

GLADE JUL - DEJLIGE JUL...

Julen 1944 var jeg af en vis herr Hitler indbudt til at fejre på et af hans luksushoteller, tugthuset Dreiberger.

Efter en blodstyrtning havde jeg det held at blive overført til tugthuset sygeafdeling i december 1944, et held, fordi jeg her var på enecelle og fik lidt mere mad.

Jeg var ikke rigtig klar over datoerne, men hen på eftermiddagen lød der klappen af mange par træsko i tugthuset gange, og det viste sig at være de tyske fanger på vej til julegudstjeneste i fængselskirken, for senere lød den gamle julesalme »Glade jul, dejlige jul«, sunget af tyske tugthusfanger igennem dette dødens hus, jeg var derfor klar over, at det måtte være den 24. december.

Hørte en raslende lyd og vovede at klatre op på sovebriksen og se ud ad vinduet til den indre fængselsgård. Her var de dødsdømte på luftetur, og det viste sig, at lyden kom fra de lænker, som de var lænket med på hænder og fødder. Dødscellerne og rummet, hvori de blev halshugget, lå lige under sygeafdelingen. De var altid lænket og deres eneceller var oplyst dag og nat. I celle nr. 8 ved siden af min var der en fange, som var meget syg og derfor klagede sig meget.

Hen på eftermiddagen kom de med dagens suppe, og her var jeg heldig, for efter at have fyldt min madskål bad de mig komme med mit vandfad, og sandelig om jeg ikke fik lidt ekstra suppe heri. Hvilken julegave. Jeg fik en gave til, for

når jeg så de dødsdømtes forstenede ansigter før mig, sagde jeg til mig selv, du har det trods alt bedre end dem.

■ Da lyset i cellen blev tændt, tog jeg et gammelt tysk ugeblad ned fra skabet, i dette var der et billede fra en tysk kirkegård, hvor man har den skik juleaften at tænde levende lys på gravene, dette var mit juletræ. Jeg spiste suppen og følte mig ikke så sulten som ellers.

■ Det var den ydre jul. Men hvordan med den indre jul, den vigtigste. Selvfølgelig presser minderne om julen med mine kære derhjemme sig på, men det er ligesom en anden verden. Man græder og ber til at få lov til engang igen at opleve en jul i frihed. For her i dødens hus opdager man, hvor meget ens barnetro betyder.

Når lyset i cellen er slukket, kryber man ned i sine tæpper og siger tak til ham, hvis fødselsdag vi fejrer, for 4 julegaver:

Tonerne fra fængselskirken af »Glade jul, dejlige jul«,

at blive gjort opmærksom på, at der er mennesker i tugthuset, der har det værre end jeg,

lidt mere suppe end sædvanlig, mit juletræ i form af billedet fra ugebladet.

Nu nærmer julen sig igen, vi kan fejre den i et land, hvor vi selv kan bestemme hvordan. Det tager vi let som en selvfølge, men det er det blot ikke, derfor har vi grund til taknemmelighed.

Knud Malthe Poulsen

JOHAN FØGE JENSEN A/S

2, SKELBÆKGADE - DK-1717 KØBENHAVN V

Abonnement 1979

Med dette nummer af vort fællesblad følger girokort til indbetaling for det nye år.

Fællesbladet har været en stor opmuntring for alle ex-fanger og modstandsfolk.

Der er megen forslag i de penge, vi modtager. Dette skyldes: Et stort antal abonnenter, og at alt arbejde for bladet ydes uden nogen form for betaling. Det gælder såvel redaktion, som ekspedition og annoncetegning.

MEN HELE GRUNDSTAMMEN I BLADETS ØKONOMI ER BLADKONTINGENTET.

Husk på indbetalings-girokortet at skrive dit eget navn og postadresse.

I år glemte 15 det, og så ved vi ikke, til hvem bladet skal postanmeldes.

**HVAD MAN GØR I DAG,
GLEMME MAN IKKE
I MORGEN.**

OM BORGERRETTIGHEDSBEGREBET

Af Per Federspiel

Artikelforfatteren, landsretssagfører Per Federspiel, var formand for Frihedsfonden 1945-46, minister for Særlige anliggender 1946-47, præsident for Europarådets rådgivende forsamling 1960-63 og gennem flere perioder medlem af Folketinget.

Det er ikke nogen tilfældighed, at menneskerettighederne netop nu indtager en fremtrædende plads i den offentlige debat både nationalt og internationalt. Når der tales meget om en sag, er det i reglen, fordi der er noget galt på færde, og galt står det ubestrideligt til med efterlevelsen af de forpligtelser, som staterne har påtaget sig for at sikre borgerne en menneskelig tilværelse.

Vi oplever i disse år en uoverskuelig

række magtmisbrug af mere eller mindre voldsom karakter, ikke blot i de egentlige diktaturstater, men også i de mange nye lande, der hører til det mellemfolkelige samfund som ligeberettigede deltagere i FN, men som endnu ikke har fundet et menneskeværdigt samfundsmønster.

■ Debatten er yderligere intensiveret ved, at præsident Carter kort efter sin tiltræden gjorde beskyttelsen af menneskerettighederne verden over til et hovedpunkt i USAs internationale politik. Endnu en grund til, at debatten udvikles, er en tendens til fra mange sider at søge det traditionelle menneskeretsbegreb, eller som man måske rigtigere måtte kalde det: borgerretsbegreb, udvidet til områder, som man ikke hidtil har henført under menneskeretsbegrebet.

Indtil den anden verdenskrig var de menneskelige rettigheder definerede

dels gennem højtidelige vedtagelser af generel karakter som i den amerikanske uafhængighedserklæring i 1776 og i den franske menneskeretserklæring af 1789 og tillige gennem bindende regler i de fleste civiliserede landes grundlove, måske mest præcist i den amerikanske forfatning af 1791. Også vor egen grundlov af 5. juni 1849 sikrede de elementære rettigheder, således at de ikke kunne angribes eller indskrænkes uden en egentlig grundlovsændring.

Det register af rettigheder, der omfattes af disse regler, har naturligvis afvejet lidt fra land til land og er undergået ændringer efterhånden, som udviklingen skred frem.

Karakteristisk for dem er imidlertid, at de giver udtryk for en liberal samfundsoptættelse med hovedvægten på respekten for det enkelte menneskes værdighed. De hovedpunkter, der går igen, er retten til personlig frihed og sikkerhed, herunder retssikkerhed og lighed for loven, retten til ytringsfrihed, samvittighedsfrihed og religionsfrihed, forsamlingsfrihed, herunder retten til at danne foreninger til beskyttelse af sine interesser, retten til at nyde sin ejendom i fred, blot for at nævne de væsentligste.

Disse grundlovmæssige rettigheder henhørte imidlertid udelukkende under det enkelte lands nationale ret og medførte ingen internationale forpligtelser. Skete der krænkelse af et lands borgere (eller andre f.eks. nationale mindretal) i et andet land, var det eneste hjælpemiddel diplomatisk forhandling, hvis man da ikke ligefrem ville gå i krig.

■ Under den anden verdenskrig oplevede vi imidlertid så voldsomme overgreb og magtmisbrug overfor hele befolkningsgrupper og anderledes tænkende, at hele problematikken omkring en sikring af menneskerettighederne under internationalt ansvar måtte rejses for at opnå en virkelig beskyttelse af individets rettigheder og dermed også en sikring af en menneskeværdig samfundsudvikling på det internationale plan.

Kravet opstod ikke blot hos de allierede regeringer, men i modstandsbevægelserne både i de besatte lande og i de lande, der igennem krigen havde levet under et retsløst diktatur.

Allerede ved stiftelsesmødet i FN i San Francisco i juni 1945 blev da også de traditionelle bestemmelser om en sikring af menneskerettighederne og de fundamentale frihedsrettigheder optaget i Pagten.

Per Federspiel foran Europarådets bygning i Strassbourg. Hans baggrund er flagborgen med et flag for hver tilsluttet nation.

Vi ønsker alle vore medlemmer og alle læsere af
»Pigtraad-Gestapofangen« glædelig jul og godt nytår
med tak for godt samarbejde og kammeratskab i 1978

Fangesammenslutningens bestyrelse	Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Københavns afdeling	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Aalborg afdeling
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Esbjerg afdeling	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Århus afdeling
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Fyns afdeling	BUCHENWALD-KLUBBEN
STUTTHOF-FORENINGEN	DACHAU-KLUBBEN
THERESIENSTADT- FORENINGEN	Landsforeningen Gestapofangerne
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Sjællands afdeling	Neuengamme-foreningen
Hannover-Stöcken Gruppen	Gestapofangerne Sjællands afdeling
Sachsenhausenforeningen - Landsforeningen -	Sachsenhausenforeningen Odense afdeling
Gestapofangerne Århus afdeling	Redaktionen af Pigtraad-Gestapofangen

■ På grundlag af de principper, der her blev nedlagt, udarbejdedes den almindelige erklæring om menneskerettigheder, der blev undertegnet af et lille halvt hundrede stater ved FNs generalforsamling i Paris den 10. december 1948.

Denne erklæring var en politisk tilkendegivelse, der vel nok forpligter de deltagende stater moralsk, men nogen egentlig juridisk forpligtelse med de dertil hørende retsmidler var der ikke tale om.

■ Langt videre nåede man indenfor Europarådets område, hvor spørgsmålet om sikring af de fundamentale rettigheder gennem en virkelig retsligt bindende traktat med de fornødne retsmidler til indgreb overfor krænkelse blev taget op til behandling allerede på rådets første møde i 1949, og den 4. november 1950 undertegnedes den europæiske konvention om menneskerettigheder og grundlæggende friheder. Denne konvention trådte i kraft den 3. september 1953 efter at være ratificeret af størstedelen af medlemsstaterne.

Denne konvention med dens tillægsprotokoller er langt mere vidtgående end noget, man hidtil havde kendt i den forstand, at der oprettes to instanser, dels en menneskeretskommission og dels en domstol til behandling af klager ikke blot fra enkeltpersoner indenfor medlemslandenes kreds, men fra staterne som sådan.

Ikke alle medlemsstater kunne straks anerkende retten til individuel klage eller acceptere domstolens ubetingede jurisdiktion, men efterhånden har det altovervejende flertal indlevet sig med systemet.

■ Udover de generelle menneskerettigheder som nævnt ovenfor indeholder Europarådets regler yderligere bestemmelser om pligt til afholdelse af frie og hemmelige valg med rimelige mellemrum, et forhold der bevirkede, at Grækenland efter obersternes magtovertagelse blev indklaget for overtrædelse af konventionen og derefter valgte at udtræde af Europarådet, indtil den demokratiske Karamanlis-regering førte landet tilbage i den europæiske sammenlutning.

■ Europarådets kommission og domstolen har siden 1953 behandlet en lang række sager, og der er mig bekendt intet tilfælde, hvor nogen stat har siddet en dom overhørig, selv om der ikke findes

nogen egentlig myndighed svarende til Kongens Foged til at eksekvere dommene.

Først på et langt senere tidspunkt nåede man indenfor FN og da kun med begrænset deltagelse videre end den almindelige erklæring af 1948. I 1976 trådte en i 1966 vedtagne konvention om borgerlige og politiske rettigheder i kraft efter at være ratificeret af 35 stater. For disse stater foreligger altså en international forpligtelse til at overholde de elementære menneskerettigheder, men kun et mindretal har tiltrådt en bestemmelse, der giver den enkelte borger ret til direkte klage til FNs menneskeretskommission over overtrædelser. Blandt disse stater er Danmark, Island, Norge og Sverige.

■ Et yderligere fremstød mod en almindelig sikring af de menneskelige rettigheder blev gjort ved Helsinki-konferencen om sikkerhed og samarbejde, den såkaldte afspændingskonference, hvor det efter lange og besværlige forhandlinger lykkedes at sikre Sovjetunionens og de østeuropæiske landes vedtagelse af den såkaldte tredje kurs, der indeholdt bestemmelserne om ytringsfrihed, trosfrihed og bevægelsesfrihed.

De tilsagn, der her fra østlandenes side blev gjort, er kun i meget beskedent omfang overholdt. Dette kræver ikke nærmere kommentarer. Det interessante i denne forbindelse er imidlertid, at der efterhånden er opstået forskellige teorier om, hvorledes bestemmelserne om de menneskelige rettigheder skal fortolkes.

■ Man støder her navnlig på fire muligheder, den liberale fortolkning, der bygger på de umistelige rettigheder som et ufravigeligt grundlag for samfundsordenen, den socialistiske fortolkning, der lægger vægt på det synspunkt, at der må være visse begrænsninger i statsmagtens udfoldelse for at sikre sundheden, sikkerheden, beskæftigelsen, levestandard og kultur, men disse rettigheder er i første række en statsinteresse og hjemler ikke umiddelbart den enkelte borgerrettigheder, den marxistiske fortolkning, der i nogen grad minder om den socialistiske, men sætter sig det mål »at befri mennesket for naturnødvendighedens herredømme og føre det ind i et samfund, hvor magten alene bestemmes gennem proletariatets diktatur, der sidestilles med friheden. Endelig den nationalistiske fortolkning (der navnlig

prægede det nationalsocialistiske Tyskland), hvor rettighederne er underkastet folkefællesskabets interesser.

■ Praktisk talt alle stater og nationer, også de der lever under et absolut diktatur, indeholder i deres forfatninger bestemmelser, der stort set harmonerer med FNs principerklæring, det gælder også den sovjetrussiske og de østeuropæiske forfatninger, men fortolkningen er unægtelig forskellig, og klager udefra, f.eks. på grundlag af Helsinki-aftalerne anses udefra den særlige fortolkning som indblanding i landets indre anliggender og dermed i strid med FNs pagt.

Det har altså i høj grad vist sig vanskeligt uanset verdensorganisationens oprettelse at nå frem til en blot nogenlunde ensartet opfattelse af menneskeretsbegrebet og navnlig af staternes pligt til at efterleve dette.

Vanskelighederne er ikke blevet mindre ved, at man fra mange sider, ubestrideligt i den bedste mening, har søgt at inddrage andre og nye områder under begrebet. Der skal her blot nævnes princippet om folkenes selvbestemmelsesret, der jo i første række har betydning for afkoloniseringen, men som er meget vanskelig at afgrænse. Man kan f.eks. ikke tænke sig, at Langeland eller Amager kunne påberåbe sig retten til selvbestemmelse.

■ Et særligt kapitel er reglerne om folkedrab, der jo havde sit udspring i nazisternes udryddelse af jøderne. Det voldte ingen vanskeligheder at få vedtaget en konvention mod folkedrab i FN, men da man nåede til bestemmelserne om retsmidler mod folkedrab f.eks. en uafhængig domstol, mødte dette forslag den voldsomste modstand fra Sovjetunionens side udefra synspunktet om ikke-indblanding.

■ Sideordnet med de her nævnte bestræbelser for at sikre de elementære menneskerettigheder er der i årene efter krigen vedtaget bestemmelser både indenfor FN og indenfor Europarådet om sociale og økonomiske rettigheder, herunder navnlig den europæiske socialpagt, der indenfor Europarådets rammer blev vedtaget i Turin den 18. oktober 1961 og trådte i kraft efter de fornødne ratifikationer den 26. februar 1965.

Også indenfor FN er lignende regler vedtaget dog uden egentlig forpligtende kraft.

For mange politikere har det været vanskeligt at skelne mellem på den ene side menneskerettighederne i klassisk forstand og på den anden side de sociale og økonomiske rettigheder. Den oprindelige tendens i Europarådet gik imod at sætte lighedstegn mellem disse rettigheder og først efter langvarige forhandlinger lykkedes det at formulere socialpagten således, at den indeholdt forpligtelser for regeringerne til at gennemføre visse sociale sikringer og økonomiske garantier, uden at der heri lå nogen ret for den enkelte borger. Der er en sandsynlighed for, at grupper indenfor det europæiske parlament, der skal vælges til næste år, vil søge at genoplive den tankegang, at de traditionelle menneskerettigheder og de sociale og økonomiske rettigheder må behandles ensartet og medføre både rettigheder for borgerne og forpligtelser for staterne. Hvis disse synspunkter slår igennem, er der en alvorlig risiko for, at hele menneskeretsbegrebet vil blive udvandet, og at proceduren til sikring af rettighederne vil blive umuliggjort.

Feltet vil nemlig blive aldeles uoverskueligt. Der er ingen grænser for de rettigheder, man kan inddrage - man kan i virkeligheden sige, at enhver rettighed, der har krav på retsbeskyttelse, må tages med - og man udvisker derfor det væsentlige, nemlig de klassiske rettigheder, der jo er af et egentligt politisk indhold og skaber grundlag for et samfund af frie borgere.

■ Et særligt spørgsmål, som er behandlet af Simon Wiesenthal her i bladet i oktober 1978, er den enkelte borgers pligt til at virke for gennemførelse og sikring af de menneskelige rettigheder, herunder pligten til at yde modstand mod systematiske krænkelser fra magthavernes side. Han kommer her til det resultat, som jeg helt kan tiltræde, at ingen er forpligtet til at engagere sig i aktiv modstand, men at på den anden side aktiv modstand ikke kan være ulovlig. De elementære menneskerettigheder er individuelle rettigheder, som den enkelte kan gøre gældende, men der er ikke nogen pligt til at tage sig af andres rettigheder udover at undlade at krænke dem.

■ Man kan rejse spørgsmålet om magthavernes personlige ansvar. Og her rejser sig navnlig spørgsmålet om et parlamentsmedlems ansvar for lovforslag, der indeholder en åbenbar krænkelse af menneskerettighederne f.eks. anslag

mod ytringsfriheden, forsamlingsfriheden eller den personlige frihed. Der er her ikke nogen hjemmel til at indklage de ansvarlige, men alene staten for Europarådets domstol. Derimod må det parlamentsmedlem, der gennem sin afstemning har handlet i strid med konventionen, kunne indklages for domstolen i sit hjemland, for så vidt lovgivningen gør det muligt.

Et karakteristisk eksempel forelå i Tyrkiet i begyndelsen af 1960'erne efter regeringen Menderes fald, hvor hele det tidligere regeringsparti med enkelte undtagelser blev arresteret og indklaget for krænkelse af forfatningen som følge af et lovforslag, der fratog borgerne væsentlige rettigheder. Undtagelserne var dem, der havde stemt imod den pågældende lov eller havde været fraværende ved afstemningen.

■ Det vil være meget afgørende, at den fremtidige debat om menneskerettighederne - ikke mindst af hensyn til Helsinki-aftalerne - begrænses på det internationale plan til de fundamentale rettigheder, som vi har arbejdet med i to århundreder, og som er selve grundlaget for et frit samfund. Det er en vanskelig

afgrænsning at foretage. End ikke præsident Roosevelt evnede det, da han under krigen opstillede det, han kaldte de fire friheder: ytringsfriheden, trosfriheden, friheden for frygt og friheden for savn. Som et politisk slagord - og han brugte det første gang, længe før Amerika kom ind i krigen, i 1940 - var det naturligvis udmærket, men for den, der skal arbejde med begreberne som retlig forpligtende, er der et svælg mellem de to første og de to sidste friheder.

■ Det har endnu lange udsigter, før det, vi kalder de klassiske menneskerettigheder, kan opnå almindelig anerkendelse og beskyttelse udenfor den vestlige verdens lande. Ikke desto mindre giver Helsinki-aftalerne et grundlag for påvirkning både af regeringerne og af den folkelige opinion i lande, der ser begrebet ud fra et lidt andet synspunkt. Denne udvikling, der i meget høj grad hænger sammen med dialogen mellem USA og Sovjetunionen, vil utvivlsomt vanskeliggøres, hvis der ud fra selv nok så hæderlige motiver sker en udvanding af menneskeretsbegrebet.

Per Federspiel

VIDEBÆK MASKINFABRIK

K. E. HANSEN A/S
CHR. HANSENSVEJ . 6920 VIDEBÆK
Tlf. (07) 17 11 43 og 17 14 43

EMBORG

ERIK EMBORG EXPORT A. DK 9000 AALBORG DENMARK
TELEPHONE 08-131233 CABLE ERIKEM TELEX 69763 ERIKEM DK

Your Food Specialist

HVERDAG OG FEST PÅ BERNADOTTEGÅRDEN I HADSUND

Nu er der snart gået to år, siden Bernadottegården modtog de første beboere, og tiden siden da har nærmest været en indkøringsperiode. Men nu, da Bernadottegården fungerer i alle led, er det rimeligt at spørge: Svarer resultatet til forventningerne?

Lad os nu se lidt på, hvad der er sket. Plejehjemmet er fuldt belagt og har været det i adskillige måneder, og der er antaget en stab af kvalificerede medhjælpere. I ergo- og fysioterapien er der stor aktivitet under kyndig ledelse, og dagcentret er en realitet, idet der kommer folk udefra for at få den nødvendige hjælp og optræning i dagtimerne. Af de 32 beskyttede boliger er de 28 nu beboet, og Bernadottegården har ansat en sygeplejerske til at tilse og pleje beboerne der.

Spørg

**SPAREKASSEN
HAMMEL**

- så har du et problem mindre

■ Men hvordan er det gået med det helt afgørende for beboerne: Trives de? Føles Bernadottegården som en institution, hvor alt fungerer perfekt og på klokkeslæt, eller føles den som et hjem, hvor man selv kan bestemme sin levevis?

Den, der har mærket den hyggelige, hjemlige atmosfære, kender svaret. Her er ingen opslag med påbud eller forbud eller husorden. Almindelig hjælpsomhed og hensyntagen er en selvfølge, og det er alt, hvad man har brug for.

Nogle beboere er mest aktive om morgenen, andre om aftenen, og derfor bestemmer de selv, hvornår de vil stå op, og hvornår de vil i seng. Det, der betyder meget, er, at de kan få lov at være aktive. De hjælper til både her og der, og desuden udføres der arbejder i terapien på bestilling udefra.

Den daglige kringle til eftermiddagskaffen er som regel lavet af beboerne bare for at nævne et eksempel. Man kan udmærket være aktiv, selv om man sidder i kørestol, bare arbejdet bliver tilrettelagt derefter.

Men hvad var livet uden krydderi...

Hver måned vælges blandt personale og beboere et udvalg til at tage sig af diverse arrangementer og fester, og der er således hele tiden noget glædeligt at se hen til.

■ Årets faste højtider giver anledning til festlige arrangementer, men desuden er

der fastelavn, Sct. Hans og høstfest. 5. maj - Bernadottegårdens fødselsdag - bliver naturligvis særligt markeret. Går der for lang tid imellem festerne på mærkedagene, så fyldes der op med ålegilde, eller hvad der nu synes at være aktuelt.

Juleaften er endnu kun fejret én gang på Bernadottegården, og julens traditioner er vel nok de mest urokkelige, vi har.

Mange beboere rejste til familie og venner juleaften, men der var flest, der blev på Bernadottegården, og for dem blev det en smuk og samtidig meget livlig juleaften. Personalet kom med ægtefæller og børn, og beboernes nærmeste familie - børn og børnebørn - kom. De kom ikke bare på visit, nej de fejrede juleaften på Bernadottegården lige til midnat.

■ Der kommer i det hele taget mange på besøg hver dag. Er der gæster, der har rejst langt, inviteres de til at spise med, og overnatning volder ingen problemer. Den gæstfrihed, en beboer altid har vist venner og familie, kan stadig udøves, og takket være de mange besøgende bliver livet på hjemmet ikke en isoleret tilværelse.

Der var også en del pårørende til beboerne med til årets høstfest, hvor også alle beboerne fra de beskyttede boliger var med. Det blev en meget festlig aften med musik og dans, og ved festmiddagen talte Peter Jensen, der bor i en beskyttet bolig. Han udtalte en tak til dem, der havde sørget for, at de beskyttede boliger var blevet opført, og han sagde, at ingen kunne ønske sig en bedre bolig. Blot syntes han, at det var mærkeligt, at så gode boliger kunne få lov at stå tomme. Men sagen er jo, at der skal foreligge en lægelig begrundelse for at komme ind, og det er kun godt, at der er en lille resérve.

■ Der synges meget på Bernadottegården - ikke bare når der er fest, og sangbøgerne ser bestemt ikke nye ud mere. Hjemmets flygel bruges desuden flittigt af beboerne, og ofte hører man harmonikaspil. Der er sang og musik både i hverdag og til fest.

Nu sker der det positive, at nogle beboere på plejehjemmet har rettet sig så meget, at de overflyttes til de beskyttede boliger, og det glæder de sig til.

Man kan vist roligt sige, at Bernadottegården har indfriet forventningerne, takket være et forbilligt samarbejde mellem beboere, personale og forstander.

P. Madsen

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

VI SEJLEDE

Sømandserindringer
fra 1940-45

Under okkupationen sejlede mange søfolk i allieret tjeneste. 1711 sømænd og fiskere satte livet til i denne form for modstandskamp mod nazisterne.

En af de overlevende fortæller om, hvordan det var at arbejde på søen.

Jeg var i allieret tjeneste i England fra april 1940, og til jeg kom hjem igen til Danmark i december 1945.

En af de første forbindelser, jeg havde med tyskerne, var i januar 1940. Det gik sådan til: Jeg var mønstret som fyrbøder i S/S Knud Willemøse. Vi afgik fra Esbjerg lige efter nytår, og vi skulle til England efter kul. Men lige uden for Esbjerg havn lå et tysk marineskib og kontrollerede alle skibe, som gik ud fra Esbjerg, så vi blev stoppet, og tyske marineofficerer gik om bord og overtog kommandoen. Vi fik ordre til at gå til Cuxhaven til kontrol. Her blev der sat vagt ved landgangen for at ingen skulle forlade skibet, og tyske officerer gennemrodede vore skuffer og skabe. De efterlod det faktisk i en syndig uorden.

Skipperen blev hentet til afhøring af stærkt bevæbnet gestapo. Efter tre dage fik vi lov til at sejle igen, men da vi havde fået læk i forskibet, måtte vi i den hårde vinter gå tilbage til Esbjerg for reparation.

Først derefter gik vi atter ud fra Esbjerg. Vi skulle gå op langs den jyske vestkyst, op til Norge, før vi måtte gå op over Nordsøen, men da vi kom op tværs af Thyborøn, fik vi nærmest orkan, og med den dårlige maskinkraft, vi havde, kom vi ingen steder. Men efter mange dages sejlads havde vi land forude. Jeg tror dog ikke, vi var klar over, hvor vi befandt os, men det var på høje tid, for vi havde nu brugt så godt som al vor bunkerkul, så vi blussede efter hjælp, og omsider kom der en slæbebåd fra Lerwick på Shetlandsøerne, og vi fik så meget brændstof, at vi kunne nå ned til Methel og senere til Grimsby, hvor vi så lastede kul.

■ I slutningen af marts mønstrede jeg i S/S Bellona. Vi skulle til Glasgow med eksportvarer. Vi fulgte med S/S Hebo, som også skulle til Glasgow. Vi kom godt over og fik udlosset, og så stimed vi for Danmark.

Den 9. april, da tyskerne gik ind i Danmark, var vi ud for Hebriderne, og vi blev straks overtaget af den engelske

marine. Vi dryppede anker inde i en fjord og fik ordren: Ingen både i vandet. Spar på kul og proviant.

Efter ca. 3 ugers forløb kom de engelske myndigheder om bord, og vi blev kaldt op i salonen og blev spurgt, om vi nu ville sejle under engelsk flag, indtil krigen var slut. Alle om bord svarede ja, og vi gik derefter til Glasgow, hvor vi skiftede det danske flag ud med det engelske. Det skulle blive til et fravær fra kone og børn og Danmark på henvend 6 år, og min kone og jeg har somme tider talt om, at hvis de, da de stod og vinkede farvel på kajen i Esbjerg, havde vidst, at det betød farvel for flere år, havde vi nok alle været noget betænkelige.

■ Ikke lang tid efter at S/S Bellona kom under engelsk flag, blev den bombet af en tysk flyver ud for den skotske østkyst, og 9 mand blev dræbt.

Jeg sejlede nu atter i atlantisk fart, mest på Canada og Island. I december 1940 mønstrede jeg i S/S Uranienborg, et af C. K. Hansens skibe i Hull, og vi skulle gå til Galveston i staten Texas, hvor vi skulle laste svovl til England. Vi

lå på Methel og fejrede juleaften, men tankerne var hos dem derhjemme. Hvordan havde de det? Hørte de fra mig? Kunne de holde modet oppe i denne svære tid med tysk fremmarch? Fik de det daglige brød? Var Esbjerg skueplads for krigen? Hvornår mon vi atter skulle se hinanden?

Allerede juledag afgik vi fra rheden og om på den skotske kyst, hvor vi så fik konvoj over Atlanten. Da vi var tværs af New Foundland, gik vi sydover og stimed nu for Den mexicanske Golf, og det var dejligt at komme i havn efter de mange døgn i søen, hvor vi jo faktisk sejlede med nerverne uden på tøjet, for Hitler terroriserede på dette tidspunkt overalt i Atlanterhavet i 1940-41. Man kunne aldrig vide sig i sikkerhed for tyske fly og u-både.

■ Vi havde nogle gode dage i Galveston, for her var jo alt, hvad en sømand øn-

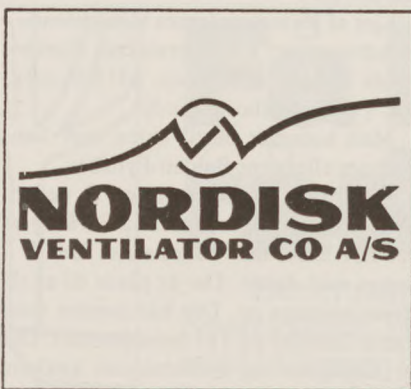
שלום

**Shalom -
velkommen til
JERUSALEM
KIBBUTZ
TEL AVIV EILAT
NATHANYA**

Alle oplysninger: Deres
autoriserede rejsebureau eller

**Den Israelske
Stats Turistbureau**

Vesterbrogade 6D - 1620 Kbh. V
Tlf. (01) 12 96 80 - (01) 1196 79

ESSO

løser problemerne med et smil...

sker sig, når han har været i søen i mange døgn. Vi vidste jo ikke, at der skulle gå 52 døgn, før vi var i havn igen.

Vi skulle tage en konvoj oppe ved New Foundland, men vi kom ud i en frygtelig storm, og vi så ikke så meget som en skygge af et skib. Vi var jo lastet med svovl, og det betød dødsdøds, ligesom når man sejler med erts.

Kaptajn Enne fra Fanø førte skibet, og han var en dygtig sømand. I den frygtelige storm blev vor redningsflåde og -både knust af søen. Til sidst havde vi kun vore livbælter. Vor situation var nærmest fortvivlende. Agter var gået sig en tur, så der lå al vor proviant i saltvand, og derfor havde vi ikke andet end nødproviant tilbage. Da vi omsider fik den irske kyst i sigte og senere Skotland, da var vi glade og alle de mange hårde timer var glemte.

Vi fik proviant og nyt redningsmateriel, og så gik vi ned til Hull igen.

■ Det er vel også naturligt at sige lidt

om vore lønningsforhold. De bestemtes af, at vi jo var under engelsk flag, så vores hyre var meget lille. Vi startede således i 1940 med kun 15 pund om måneden. Den steg under krigen til 24 pund.

Når man søger at bedømme vore muligheder, må man tænke på, at det jo var hele den gamle, danske flåde, der var i England. Det betød f.eks. at alle skibe var kulfyrede, og at der i mange af dem ingen lysmaskine var. Vi måtte derfor klare os under petroleumslampens skær og ved kakkelovn i messen. I de fleste skibe boede vi forude under bakken i 4-5 mands kahytter. Nogle gange med messe samme sted, som vi skulle sove, men vi kendte jo dengang ikke til andet, så vi troede, det skulle være sådan.

Senere var jeg med ved Normandiets kyst, men det bliver en historie for sig selv.

Johan Hamann
Sportsvej 6, Esbjerg

borg. Feriehjemmene stilles gratis til rådighed, men man er velkomne til at sende fondens kasserer et beløb, der dækker udgifterne til el. Husene er el-opvarmede.

NORS HOVEDGAARD

Selvejende institution, grundlagt af tidligere fanger fra Neuengamme.

Postadresse: Nors Hovedgaard, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted. Tlf. (07) 98 11 95.

Der findes senge og køkken med køkkengrej. Man kan selv lave mad. Der er 3 opholdsstuer og plads til 11-12 personer ad gangen. Der er desuden plads til camping. Huset er grundmuret og kan anvendes hele året.

Der medbringes sengelinned. Der betales 150 kr. pr. gæst pr. seng pr. uge.

Henvendelse kan rettes til: Alex Bindeballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted. (07) 98 11 95.

GESTAPOFANGERNES SJÆLLANDSAFDELING

»SMIDSTRUPHYTTEN«

Foreningens dejlige feriehus udlånes gratis for 1979 til sine medlemmer, der har siddet i fængsel eller KZ-lejr i årene 1940-45 med tilknytning til modstandsbevægelsen.

Ansøgning bedes sendt senest 1. februar til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse.

Medlemmer med skolesøgende børn har fortrinsret i skolens ferie.

Kammerater fra andre af Sammenlutningens foreninger kan også søge om et ophold. Der har allerede været kammerater fra 4 af disse foreninger, som har nydt godt af feriehuset.

DEN 29. AUGUST blev husket

Vi bragte i oktober et billede af flaghejsningen den 29. august ved mindestenen for 4. maj. Den ligger på Høgsholtvej i Vejle. Stenen er nok den eneste 4. maj-sten, der har husket at minde også om den 29. august.

Man bad stedets sognerpæst Rud. Münster forfatte inskriptionen på stenen, og han insisterede på, at den 29. august også skulle nævnes, for, som han sagde: Det er den vigtigste dato under besættelsen.

Inskriptionen kom derfor til at lyde sådan:

9. april 1940 Sorgfuld dukket Danmark sig
29. august 1943 Verden hørte Danmarks nej
5. maj 1945 Solskin over Danmarks vej.

FERIEMULIGHEDER

Medlemmer spørger somme tider om, hvilke feriemuligheder der findes for tidligere fanger og modstandsfolk, når familiens medlemmer skal følges ad.

Svar: Der er følgende, som vi nævner i alfabetisk orden:

HUSET PÅ ANHOLT

Det ejes af staten, men administreres af De erhvervshæmmede. Adressen er: 4-maj-huset, Anholt Havn, 8592 Anholt By.

Man kommer dertil over Grenå og tager med færgen. Huset ligger 150 m fra færgelejet. Man kan også tage dertil med taxify fra Skovlunde.

Pris 185 kr. for hver person.

Der findes 12 senge med sengetøj. Der er køkkengrej. Fælles opholdsstue med TV. Der er fiskemuligheder. Møntelefon. Bil er overflødig, da turen øen rundt blot er på 24,7 km. Man laver selv mad. Da huset er grundmuret, kan det bruges hele året.

Der medbringes sengelinned, håndklæder og viskestykker.

Henvendelse kan rettes til: Alfred Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. Tlf. (06) 16 63 18. Medlemmer af De Erhvervshæmmede betaler 75 kr. pr. uge pr. seng pr. gæst. Ikke-medlemmer 100 kr.

KEGNÆSI

Ejes af Kammeraternes Hjælpefond.

Adressen er: Kammeraternes Hjælpefonds feriehus, Kegnæs, 6474 Skovby, Als. (Ved Flensborg Fjord).

Man kommer dertil enten over Sønderborg eller over Bøjden-Fynshav.

Der findes 4 soveværelser, 2 nederunder og 2 ovenpå. Huset har stråtag og ret stor have, nær badestrand. Der er 7 senge med dyner. Der er plads til at slå drømmesenge op. Der har somme tider været familier på 11 i feriehuset. Der er dagligstue og moderniseret køkken. Der er TV. Man laver selv mad. Der er møntelefon.

KEGNÆS II

Adressen er: Østerbyvej 25, Kegnæs, Østerby. Der er her 6 sengesteder plus en opredning. For begge feriehus gælder det, at man godt må følges to familier ad gangen, men de må selv finde hinanden.

Der medbringes lagner, pudevær, dynebetræk og håndklæder samt viskestykker. Alt andet findes på stedet.

Man rykker ud lørdage kl. 11.00. De nye rykker ind kl. 13.00. Man afleverer i samme stand, som man selv ønsker at modtage det.

Henvendelse rettes til: Johannes Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silke-

GODT AT VIDE

Hjælpe midler for handicappede

Der søges nu oprettet hjælpecentraler for handicappede. De skal vejlede kommunernes socialforvaltninger om de tekniske hjælpemidler, der findes, f.eks. kørestole, personhejseanordninger, gangredskaber, toiletstole, senge med motor, der kan hæve og sænke hovedgærdet, hjælpemidler for syns- og hørehæmmede, særlige telefonskrivere for svagtsende, strømpepåtægere, spise- og køkkenredskaber m.m.

Hjælpecentralerne giver også vejledning til den enkelte handicappede. Den første central er oprettet på Hans Knudsens Plads i København på initiativ af Landsforeningen af Vanføre, der nu har 62 lokalafdelinger. Flere af vore fangekammerater er tillidsmænd her.

Vanføreforeningen yder social, juridisk og praktisk vejledning gennem 5 konsulenter landet rundt. Vanføreforeningen driver også 6 dagcentre i de større byer.

Nærmere oplysninger om Vanføre-

foreningens arbejde fås på hovedkontoret: Vanføreforeningen, Hans Knudsens Plads 1, 10. sal, 2100 København Ø. Tlf. (01) 29 35 55.

Tilskud til kørsel til omsorgsarbejde

Mange kommuner yder nu helt eller delvis tilskud til transport mellem pensionisters hjem og de centre, hvor der foregår omsorgsarbejde. Hjælpen gives folke- og invalidepensionister samt enkepensionister, der er fyldt 55 år.

Der er ikke ensartede regler for denne hjælp, så kammerater, der har brug for sådan befordring, må undersøge det hos den stedlige social- og sundhedsforvaltning.

Elentriske tandbørster

Nogle handicappede kan af forskellige grunde have svært ved at foretage en effektiv tandbørstning. De har nu mulighed for at få støtte til en elektrisk tandbørste, idet socialstyrelsen har oplyst, at elektriske tandbørster kan betragtes som omfattet af fortegnelsen over hjælpemidler, der kan ydes. Tandbørsten skal ordineres efter indstilling fra en tandlæge, eller en ergo- eller fysioterapeut. Anmodning rettes til den stedlige social- og sundhedsforvaltning.

Hjælpe midler til tunghøres telefonering

Socialministeriet har godkendt, at der ydes hjælp til tunghøre til anskaffelse af hjælpemidler til brug ved telefonering, f.eks. forstærkertelefon, magnetspole, ekstraklokke for hørehæmmede, tilslutningsrelæ o.l. Der ydes dog kun udgiften til oprettelse, men ikke til en eventuel abonnementsafgift. Afgørelse træffes efter indstilling fra statens høreinstitutter, statens hørecentraler eller sygehusenes høreklivnikker.

Tilskud til kiropraktisk behandling

Socialministeriet har godkendt, at der gives tilskud fra sygesikringen (socialforvaltningen) til kiropraktisk behandling hos kiropraktorer, der er godkendt af Dansk Kiropraktor-råd.

Tilskuddet udgør 90 kr. for røntgenundersøgelse og 30 kr. pr. behandling, dog højst for 5 behandlinger indenfor 12 måneder. Personer i sygesikringsgruppe I kan kun benytte godkendte kiropraktorer, der har tilsluttet sig den mellem sygesikringen og kiropraktorerne indgåede overenskomst. Der kræves således ikke mere henvisning fra en læge for at få tilskud til behandling hos kiropraktorer.

FM © copenhagen press

- Hvad mener De om situationen?
- Ja, hvad skal man sige?
- Næh - det siger jeg også!

Få bedre råd

Der er mange fordele ved at bruge Sparekassen. Her træffer man folk med økonomi som speciale, fagfolk som ved, hvordan man får noget ud af pengene.

Derfor: Tal med Sparekassen før der handles. Uanset om det gælder køb og salg af værdipapirer, eget hus eller bare almindelige daglige økonomiske spørgsmål.

Spørg

**SPAREKASSEN
SØNDERJYLLAND**

-så har du et problem mindre

OPFORDRING TIL REGERING OG FOLKETING OM BEVARING AF DEN OPRINDELIGE FRØSLEVLEJR

Vellykket stævne i Frøslev

Luftfoto af Frøslevlejren 1948. Gestapofangerne anmoder regering og folketing om bevillinger til bevarelse af en del af lejren.

Landsforeningen Gestapofangerne havde i år henlagt sit repræsentantskabsmøde og kammeratskabsstævne til selve Frøslevlejren. Det blev et meget vellykket stævne med ca. 75 deltagere i dagene 27.- 29 oktober. Repræsentantskabsmødet omtales andet sted i bladet.

Stævnedeltagerne havde forud fået tilsendt en midlertidig interneringskendelse fra den fungerende kommandant Ove Lembcke. Men ankomsten fredag eftermiddag sinkedes for manges vedkommende af en så tæt tåge, at en del mere eller mindre frivilligt havnede på den anden side grænsen, og derfor benyttede lejligheden til at gøre indkøb i diverse supermarkeder.

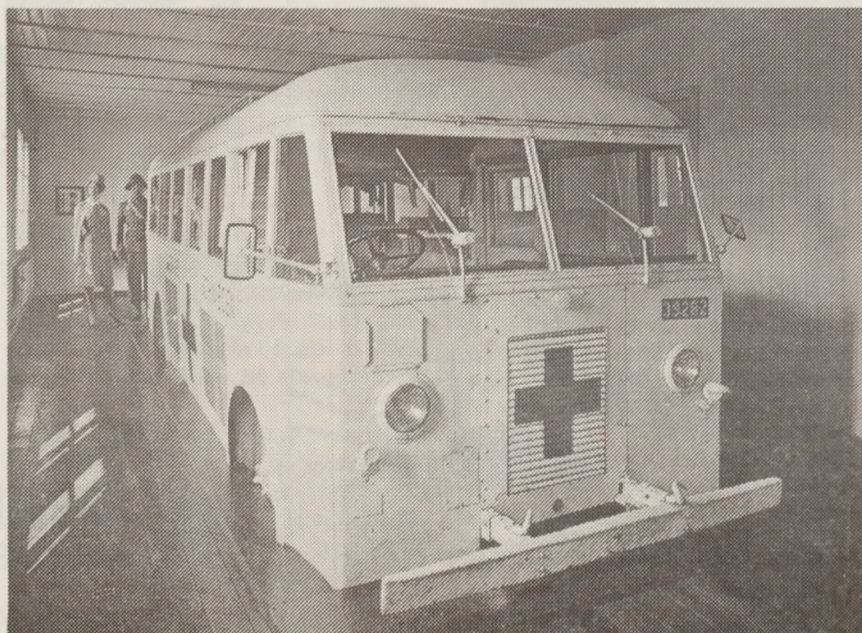
Forplejningen blev besørget af frivillige fra civilforsvaret, og det gjorde de særdeles godt.

Det var da også en oplagt forsamling, der fredag aften blev budt velkommen af Ove Lembcke. I eftermiddagens løb var der nedlagt krans ved Bernadotte-monumentet i Kruså.

KRANSENLÆGGELSER

Lørdag morgen var der kransenedlægning ved mindestenen ved hegnet i lejren, hvor den unge Preben Andersen i september 1944 blev skudt ned af en tysk vagtpost. Derefter nedlagdes en krans ved mindesmærket for de tre danske gendarmere, der blev myrdet den 9. april 1940 om morgenen kort før de tyske tropper trængte over grænsen.

Repræsentantskabsmødets deltagere kørte nu tilbage til lejren for at påbegynde deres møde. De øvrige stævnedeltagere kørte over grænsen til kirkegården i Ladelund, hvor der nedlagdes en krans ved mindesmærket for de mange hollandske KZ-fanger, der omkom her.

Frøslevlejrens museum har sikret sig en af de berømte hvide busser.

En repræsentant for kommunen fortalte om begivenhederne i den sidste krigsvinter, hvor de hollandske fanger blev sat til at grave pansergrave i det fugtige marskområde på egnen.

Efter den fælles frokost i Frøslev var der atter udflugt med bus, denne gang til Gråsten, hvorfra der var arrangeret sejltur over Flensborg Fjord til Glücksborg. Under busturen gjordes der ophold ved mindesmærket for oberst Palludan-Müller, og der blev nedlagt blomster.

AFTENFESTEN

IKRUSÅ

havde en række indbudte gæster.

Om aftenen samledes alle til en festmiddag på Kruså kro, der havde sat alle kræfter ind på at gøre arrangementet så vellykket som muligt.

Her holdt landsformanden Ove Lembcke på ny velkomsttale, idet han indledte med mindeord for vore døde kammerater. Blandt aftenens gæster må nævnes viceborgmester Laurits Christensen, oberstløjtnant Schultz, major Gabriel og Frøslevmuseets daglige administrator, Hans S. Bruun. Ove Lembcke takkede iøvrigt deltagerne i stævnet og repræsentantskabsmødet for godt kammeratskab og samarbejde. Det er godt, vi stadig kan mødes på denne måde, også efter at vi af og til har taget en tårn forinden.

En række af gæsterne havde også ordet, og den altid veloplagte Erik Beermann talte — som sædvanligt — for damerne. Han motiverede en skål for damerne med disse ord: »Gid fanden havde alle damerne — og gid, at jeg var fanden«. Senere underholdt oberstløjtnant Schultz med en række fornujelige historier på rigtig sønderjydsk.

Under festen blev sunget en række sange, bl. a. den gamle Frøslevsang, den tyske KZ-

sang »Moorsoldatenlied« og selvfølgelig også »Det haver så nyligen regnet«.

Det blev en gemytlig og hyggelig aften, der sluttede med et par timers dans. Men det blev, hvis rygget ellers taler sandt, temmelig sent, inden der blev roligt på alle værelser, og som sædvanlig var det, ifølge rygget, hyggeonkel Cai fra Amager, som natteravnene samlede sig om.

DEN SIDSTE DAG MED BESØG PÅ DYBBØL

Søndag formiddag var der arrangeret en vinderlig køretur med bus langs Flensborg Fjord til Dybbøl og videre til Sønderborg Slot. Her blev det nyrestaurerede slot beset. Det fremtræder i sin nye skikkelse som et enestående smukt og værdigt museum for denne landsdel, der er så rig på historiske steder og minder.

Museet viser også nogle glimt fra besættelsestiden og fra KZ-lejrene, bl. a. fangedragter fra Ravensbrück og Stutthoff, og de er begge båret af sønderjyder i de to lejre.

Under busturen skiftedes Chr. Karstensen og vognmanden, der var gammel sønderjyde, til at fortælle interessante enkeltheder om de ting og steder, vi passerede, ligesom der blev gjort holdt ved et par af de mindsten, der er rejst af befolkningen på de steder, hvor der den 9. april faldt danske soldater.

Efter frokosten sluttede Ove Lembcke stævnet med en tak til alle, idet han rettede en særlig tak til den afgæede kasserer Henry Clausen, der netop den følgende dag skulle rejse sydpå til et tiltrængt rekreationsophold i Syden. Der blev også rettet en tak til ægteparret Karstensen, hvis telefon havde virket som stævnebureau samt en særlig hilsen til Grethe Karstensen, der netop om lørdagen havde haft »rund« fødselsdag.

Og efter et på gensyn næste år i Nordjylland og en særlig tak til de frivillige fra civilforsvaret og CF-chef Clausen for den gode modtagelse og behandling, begyndte så opbruddet.

I sin afslutningstale omtalte Ove Lembcke det aktuelle spørgsmål om Frøslevlejrens tilstand og bevarelse. På hans forslag blev nedenstående udtalelse til regering og folketing vedtaget:

- Landsforeningen Gestapofangerne samlet til repræsentantskabsmøde i den tidligere Frøslevlejr opfordrer regeringen og folketinget til at ofre de nødvendige midler til istandsættelse og bevarelse af dele af den oprindelige Frøslevlejr, hvor flere tusinde danskere har været som fanger under den tyske besættelse.

Vi mener, at et par af barakkerne på den danske side bør føres tilbage til den oprindelige skikkelse, ligesom vi mener, at den nuværende museumsbarak og tårnet bør gennemgå en gennemgribende reparation. I tilslutning hertil bør indrettes en barak som cafeteria og en eller to barakker til brug for lejrskoler.

Disse arbejder kan delvis udføres som

Hovedtårnet trænger hårdt til en restaurering.

beskæftigelsesarbejde, men vi finder, at den tænkte bevilling på 70.000 kr. er for lille, idet dette beløb formentlig kun dækker istandsættelsen af tårnet.

FRØSLEV I FORFALD

Chefredaktøren for Vejle Amts Folkeblad, Vagn Nygaard skrev denne leder i sit blad for 9. oktober:

Frøslevleiren er ved at smuldre. Det vil sige den del af lejren, der er indrettet til museum og minde for den væsentlige del af den danske kamp mod nazismen, der foregik netop dér.

Frøslev blev anlagt af den danske stat i et forsøg på at hindre, at danske statsborgere, der var på kant med nazisterne, skulle sendes i koncentrationslejre syd for grænsen.

I første omgang lykkedes det, men senere brugte nazisterne i vid udstrækning Frøslev som en opsamlingsstation, inden transporterne gik videre sydpå, ofte til tilintetgørelse i dødslejrene.

For mange danskere blev barakkerne i Frøslev det sidste »hjem« på dansk jord, inden livet pinefuldt blev frataget dem i de nazistiske lejre, hvor sult, sygdom, legemlig udtæring var hovedreglen.

Når de fangne førtes fra Frøslev, forsvandt de som nazisterne sagde i »nat og tåge«. Brutalt blev deres tilværelse knust.

Alene af den grund bør stedet bevares som minde.

I 1969 blev hovedvagtstårnet og en barak indrettet til museum, der viser hverdagen i lejren, men også glimt af modstandskampen, den indsats, der førte frihedskæmperne ind bag pigtråden, overvåget af maskingeværer og skarpt bevæbnet vagtmandskab.

Siden 1969 er der ikke sket en nødvendig vedligeholdelse, hvorfor tårn og barak nu er ved at smuldre. Forvitringen er så omfattende, at man frygter, hvad en vinterstorm kan føje til af ødelæggelser.

Det kan vi, der lever i den frihed, som de unge i datiden kæmpede for at bevare, ikke være bekendt.

Årsagen til forfaldet er svigtende bevillinger til Nationalmuseet, under hvilket Frøslev hører.

Men skal det afhænge af statslig administration, om vi kan værne mindet om dem, der satte livet ind for eftertidens skyld?

Er det ikke snarere en sag, der angår den enkelte? Skulle det ikke være en ærefuld forpligtelse for efterslægten privat efter evne at give et bidrag til bevarelse af det sted, hvor mange tog de sidste skridt på den jord, som de kæmpede for at befri fra nazismens undertrykkelse og terror.

Ingen er både ærlig og fjendelos.

Soya

De 99 procent af talentet er flid. De 99 procent af geniet er mod.

Soya

INTERNATIONAL KONFERENCE I LUXEMBOURG

»Den 4. november blev der i »Europacenter« i Luxembourg afholdt en international konference med repræsentanter for nationale og internationale organisationer af tidligere modstandsfolk, ofre for fascismen, deporterede og efterladte.

I konferencen deltog 63 nationale og 5 internationale organisationer, hvoraf en del har undertegnet Bruxelles-appellen, mens andre endnu ikke har tiltrådt denne.

12 LANDE REPRÆSENTERET

I alt deltog der i konferencen 143 personer fra 12 forskellige europæiske lande. Konferencen var organiseret af L. P. P. D. (Den luxembourgiske modstandsorganisation).

TALE AF JUSTITSMINISTEREN

På mødet, der blev åbnet af L. P. P. D.s præsident, Edouard Barbel, holdt den luxembourgiske minister for justits, kultur og folkeuddannelse, Robert Krieps, en hilsmingstale, i hvilken han bl.a. betonedede nødvendigheden af kampen mod enhver nazistisk agitation, og med forældelse af nazistiske krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeligheden.

Rene Pray (F. N. D. I. R. P., Frankrig) analyserede den på grundlag af Bruxelles-appellen organiserede manifestation i Köln og uddrog derfra den slutning, at de i appellen formulerede målsætninger må føres videre på bredest mulig basis, indtil målet er nået.

Hans Jennes fra VVN — Forbundet af antifascister i Forbundsrepubliken — gav et overblik over de neonazistiske aktiviteter i BRD. Herunder beskæftigede han sig indgående med de i Forbundsrepubliken eksisterende SS-organisationers internationale forbindelser.

KUN FÅ AF 1,5 MILL. RETSFORFULGT

Præsidenten for Den Internationale Auschwitzkomité, dr. Maurice Goldstein, henviste i sin tale til, at allerede eksisterende aftaler: FN-konventionen af 1968, og den internationale folkeret, forpligter Forbundsrepubliken til ikke at lade disse forbrydelser forælde. Han henviste til, at ca. 1,5 millioner personer deltog i nazisternes forbrydelser, heraf er kun et latterligt lille antal blevet dømt, og endda kun til mere end milde straffe.

Under diskussionen efter indledningerne viste der sig et almindeligt ønske om at videreføre de initiativer, der var påbegyndt på grundlag af Bruxelles-appellen. En af en arbejdsgruppe udarbejdet erklæring: »For Et Europa Uden Fascisme-Erklæring I anledning Af 40-årsdagen For Krystalnatten« blev vedtaget af forsamlingen.

SOLIDARITET MED FRANSKE KRAV

Ligeledes blev der vedtaget en erklæring om solidaritet med de franske modstandsfolk, som kræver udlevering af Petain-(Vichy)-regeringens kommissær for jødespørgsmål, der lever i eksil, men som i Frankrig er dømt til døden in absentia, og som i disse dage har givet et skandaløst interview til parisertidsskriftet »Ekspress«, hvori han nægter, at mennesker blev myrdet i Auschwitz og andre tilintetgørelseslejre.

Forsamlingen vedtog at skabe et »Internationalt Initiativ Af Modstandsfolk Og Ofre For Facisme Og Nazisme med følgende målsætning:

For opløsning af SS-organisationerne.

For standsning af enhver nazistisk agitation.

Mod forældelse af de nazistiske krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeligheden«.

Som repræsentanter fra Danmark deltog Erik Lorentzen og Carl Nommels fra De Erhvervs-hæmmede fra Frihedskampen og Holger Gro-m fra Neuengammeforeningen.

Jeg kan iøvrigt tilføje, at konferencen gennemførtes i en god tone, der var ikke uenighed om væsentlige spørgsmål, og der var fuld enighed om udtalelsen og om dette kommunique.

Om aftenen før konferencen blev de ankomne repræsentanter modtaget på rådhuset i Luxembourg, og vi var derefter på besøg i det luxembourgiske Frihedsmuseum, hvilket var en virkelig interessant oplevelse, selv om museet vel ikke kan måle sig med vort eget, så var der dog ting dér, vi ikke har på vort museum — og i sagens natur ikke let kunne have, idet Luxembourg jo lå direkte i frontlinien.

MAKISANGEN BLEV SPILLET

Om morgenen på konferencedagen afholdtes der en meget kort, men også meget stilfuld og smuk mindehøjtidelighed ved Luxembourgs mindesmærke for de faldne. Ingen taler, men en kammerat fra den luxembourgiske organisation L. P. P. D., som, iført sin officersuniform, på signalhorn spillede de franske og luxembourgiske partisaners sang, den, der på dansk benævnes Maki-sangen, hvorefter man defilerede forbi mindesmærket, et meget smukt trækors. Vi gik så derfra direkte i de busser, der var til vor rådighed og kørte til »Europa-center«, hvor konferencen tog sin begyndelse.

Erik Lorentzen

MANENDE TALE I NEUEN- GAMME

Ved Neuengammeforeningens højtidelighed i Neuengamme i september holdt Dagmar Mørk Jensen, Sjørring, denne tale:

- Det er snart gennem mange år, vi er samledes her, og vi må se i øjnene, at vi ikke bliver yngre eller får flere kræfter. Det er derfor naturligt, at I bliver trætte, og lad os bare indrømme det, undertiden modløse. I bliver skræmte, når I ser, hvad verden udvikler sig til. I trækker jer ind i jer selv og koncentrerer jer om jeres egne problemer. Det forstår jeg godt, for de kan være svære nok. Ikke mindst trækker I jer ind i jeres egen skal, når »man«, og det vil i denne forbindelse sige alle mulige arter af bevægelser eller ideologier søger at tage jer og jeres indsats til indtægt for ting, som I ikke føler jer trygge ved.

Jeg forstår jer... og dog må det frem, netop på dette sted, at I har ikke lov til at være jer selv nok.

Jeres opgave er ikke slut. Det er stadig jeres opgave at støtte de svage. Det er stadig jeres opgave at følge jeres egen overbevisning og være eksempel for de næste generationer.

Det er stadig jeres opgave at advare, når fascisme og nazisme stikker hovedet frem, uanset hvor det sker.

I har den lykke at leve i et af de frieste samfund i verden, og det at I selv har været med til at skabe grundlaget for dette samfunds eksistens gør også, at I har pligt til at værne om det.

Det er stadig jeres opgave at fortælle ungdommen, at tolerance og solidaritet ikke er naive følelser, men en betingelse for, at vor kultur kan overleve.

I må overvinde den medfødte beskedenhed og - lad os bare indrømme det - jeres tvivl om, hvorvidt »det var det værd«, og indgyde ungdommen tro på, at livet havde ikke været værd at leve, hvis man ikke havde fulgt det instinkt, der dengang sagde én, hvad man burde gøre.

Alle I, der står her, har fået livet foræret en ekstra gang. I mindet om alle de, der døde, må I aldrig glemme, at det medførte en forpligtelse til at arbejde for fred og frihed for hele menneskeheden.

HVIDSTEN-DAGBOG I

Artikelforfatteren Knud Christensen.

Man har ofte hørt om Hvidsten-gruppen. Der er skrevet bøger på dansk, vist også på engelsk om denne jyske modstands- og modtagegruppe fra besættelsens dage. Og der er vist også bragt filmisk stof frem om gruppen.

Otte af gruppens folk blev henrettet 29. juni 1944. De ligger nu i en specielt indrettet smuk lille mindelund i Hvidsten midt mellem Randers og Mariager, og hvor der går en stikvej fra til Blicherbyen Spentrup.

Gruppen, hvoraf mange fra Hvidsten, enkelte fra Spentrup, nogle fra Randers, begyndte at modtage engelske våben fra luften i marts 1943. 11. marts 1944 blev gruppen revet op, mange anholdt og snart ført til Gestapo-hovedkvarteret i Århus, siden til Horserødlejren i Nordsjælland.

Mest hører man om disse otte patrioter, der ofrede livet i kampen mod besættelsesmagten. Men gruppen bestod af en del flere, hvoraf nogle også blev anholdt sammen med de otte og gjorde turen med til Århus og Køben-

havn. Nogle blev idømt tysk tugthus og snart efter sendt sydpå til tyske fængsler og kz-lejre. Ja, og enkelte gik under jorden og kom til Sverige.

En af dem, som måtte gøre hele turen med og som altså slap for dødsdom, men i stedet blev sendt til tyske tugthuse, er kgl. vejer og måler Knud Christensen, Oust Møllegård ved Randers. Han er i dag 62 år, født 31. maj 1916.

Knud Christensen drev oprindelig et familiefirma i hårde hvidevarer, Vejle Støbogods i St. Voldgade midt inde i det gamle Randers. Men for 5 1/2 år siden afhændede han og hans kone, Lene, firmaet. Og det er de tilfredse med. I stedet blev han så kgl. vejer og måler og bor privat på en dejlig gård i udkanten af Randers i Helsted ud mod Hobro-vejen.

Knud Christensen er en venlig og hjælpsom natur f.eks. mod Hvidstensgruppens enker. Han har sjældent brugt at skilte med sine oplevelser og sin indsats under krigen. Men for nogen tid siden holdt han et foredrag i Rotary i Randers. Under hele turen gennem de tyske tugthuse og kz-lejre lykkedes det ham at føre dagbog - og hvad mere er, at få den uset og uskadt med hjem til Danmark, uanset hvad han og hans medfanger ellers blev udsat for fra tysk side. Ud fra denne dagbog, som måske siden får sit blivende sted på Frihedsmuseet i København, lavede han sit foredrag, som Pigtraad-Gestapofangen har fået lov at bringe på tryk. Foredraget, og artiklen her, bringer kun brudstykker fra dagbogen. Vi skal derfor bare her tilføje, at Knud Christensen heldigvis, ligesom f.eks. en anden af Hvidstensgruppens folk, vognmand Anders Venning, Råsted, slap godt fra alt det onde i Tyskland.

Ais, Anders Venning, døde for 2 år siden, mæt af dage, nogle og firs år gammel. Men Knud Christensen lever altså i bedste velgående, hvad ellers ikke har været nogen selvfølge. Han fik efter strabadserne i Tyskland siden tb. Men også det overvandt han. Som så mange andre skandinaviske kz-fanger blev han reddet af grev Folke Bernadottes hvide busser. Han blev afhentet i Neuengamme kz-lejren ved Hamburg den 20. april 1945, og så gik turen over Møgelkær ved Horsens og videre til Sverige, hvor han fik en kortvarig rekreation i Höganäs, til

han nåede hjem til Randers igen den 10. maj 1945. Men læs selv hans beretning:

Hvidsten gruppen blev organiseret i februar 1943 på foranledning af godsejer Flemming Juncker, Overgaard, og læge Thorup Pedersen, Randers qua faldskærmsjæger Axel Nielsen, hvis rigtige navn var »Ole Geisler«. Flemming Juncker var på det tidspunkt den, der samlede modstandsbevægelsens tråde i Jylland.

Hvidsten Gruppens nedkastningsplads på Allestrupgård mellem Gassum og Hald blev anerkendt fra London, og når den danske udsendelse fra London kl. 18.15 blev sluttet med »på genhør, lyt igen«, var det signalet til, at nedkastning fandt sted samme aften. Senest kl. 11 skulle man være på plads i mosen, og når man kunne høre maskinerne, blev der tændt 3 røde lygter og en stærk lysende hvid i vindens retning.

Det er mig stadig væk en gåde, hvordan polske piloter, hvad det som regel var, kunne finde vor lille plads fra et sted England over den mørke Nordsø, over det mørklagte Jylland til mosen med vore små lygter.

NEDKASTNINGSPLADSEN HOLDT ET ÅR

Pladsen ved Allestrupgård blev i England kaldt »The Mustard Point« og blev på det tidspunkt fremhævet som kontinentets bedste modtagerplads. Alle nedkastningerne lykkedes med undtagelse af een.

Nedkastningspladsen holdt eet år, hvad der blev anset som fint. Gruppen blev angivet af en faldskærmsmand med dæknavnet »Bent«, en af de første faldskærmsmænd, vi modtog i Hvidsten. Hen tog ikke sin giftpille og kunne ikke modstå forhørene. Han blev taget i Århus den 13/12 1943 og kendte alt for meget til modstandsbevægelsen. Det kom i første række til at gå ud over Viborg, Rosenholm, Århus og Hvidsten.

Mit arbejde bestod i at afhente og oplagre det nedkastede materiel fra Viborg, Rosenholm og Hvidsten og derefter sammen med Axel Nielsen videresende det i portioner til sabotagegrupper i Jylland.

Jeg havde til dette arbejde indrettet et aflåst lager på 1. sal i bagbygningen til min ejendom i St. Voldgade. Som ræven havde det flere udgange, nemlig gennem et vindue til den gamle mejerigård, hvorfra der var adgang til både von Hattenstræde og Borgergade.

6 TONS PÅ LAGERET

Det blev efterhånden et blandet lager med alt fra plastisk sprængstof, detonatorer, våben med mere (min jagtriffel i dag er en U.S. Carabin, nedkastet i Hvidsten). Da jeg blev fængslet, var der 6 tons på lageret.

Den 21/4 1944 blev jeg taget af Gestapo. Jeg lå i sengen med halsbetændelse og ret høj feber og blev ført til Vestergade 42 i Randers, hvor Gestapo på det tidspunkt hørte til, kom i forhør og blev derefter ført til Århus Universitets Kollegium, som var Gestapos hovedkvarter i Jylland. Her fortsatte forhøret.

Gestapo havde et grimt udspil. De havde en udtalelse fra en Viborg vognmand, som havde tilstået, at han i oktober 1943 havde været i min gård i St. Voldgade og dér havde aflæst et parti sprængstof. Jeg benægtede alt, enhver kunne køre ind i gården om aftenen og læse noget af, som andre så afhentede, jeg kendte i alt fald ikke noget til det.

Dagen efter fortsatte forhørene på universitetet. Jeg var syg og chokeret, og Århus arrest står for mig som det værste af alt.

Jeg kom ind i en eenmandscelle, hvor der i forvejen var en ung mand fra Hornslet, Herold Svarre, som blev skudt et par måneder senere, han var taget i arbejdstiden i en af Pindstrup Mosebrugs gårde, dvs. i arbejdstøj og gummistøvler og havde intet haft at skifte med i 8 dage.

Han var en vældig flink fyr, og vi fandt faktisk sammen i et venskab. Vor sag med Gestapo blev overhovedet ikke nævnt mellem os. Det var på det tidspunkt alment kendt, at Gestapo i stor udstrækning benyttede sig af cellestikkere, som pumpede oplysninger ud af medfanger og videregav dem til Gestapo, som til gengæld lovede at spare dem for dødsdom.

SÅDAN MÅ HELVEDE VÆRE

Vor celle var på 3. sal i arresten. Trappen og alle dørene, een for hver ende af trappen på hver etage, var af jern. Tyskere i søm-beslædede stovler rendte døgnnet rundt op og ned af disse trapper med deres nøgleknipper, låste dørene op og i med et infernalsk spektakel, mens der hele tiden blev råbt »los los - schnell schnell«. Det var rædselsfuldt, og vi var enige om, at det måtte kunne sammenlignes med helvede.

Hjemme var min kone gået i aktion. Hun henvendte sig til en af vore gode venner, læge Ejnar Amundsen, som hun havde mistænkt for også at være illegal, hvad han var i aller-højeste grad. Han var resolut, havde gode forbindelser og organiserede alle 6 tons fra lageret i Randers væk den næste nat, tog derefter ned til dir. Bernhard Kjær i Århus (som foruden at være dir. for Ceres også var formand for Røde Kors) og satte ham ind i situationen.

EN FORRETNINGSSAMTALE GAV ALLE NØDVENDIGE OPLYSNINGER

Dir. Kjær opnåede hos Gestapo en forretningsamtale med mig i besøgsværelset sammen med en gestapomand og en tolk, hvor dir. Kjær fremlagde og i store træk gennemgik min status pr. 31/12 1943. Bl.a. nævnte han, at mit varelager var blevet mindst 6 tons mindre, og jeg var nødt til at ansætte en ny mand i stedet for en, der var rejst osv. Da jeg bagefter kom op i cellen og gennemgik samtalen i tankerne, havde jeg alle de oplysninger, jeg behøvede for at klare forhørene.

Jeg fortalte derefter forhørslederen, at jeg fremover i forhørene ønskede at klare mig på tysk. Jeg havde trods alt lært det i skolen og havde for nogle år siden boet hos en familie i Thyringen i halvanden måned. Tolken var en modbydelig dansk nazist, alm. kaldet Wie-

ner-drengen, fordi han i Århus boede sammen med en gestapopige fra Wien, han hed Harry Jensen.

FRIGIVET - MEN TAGET IGEN

Forholdet mellem forhørslederen og mig blev nu betydeligt bedre, og jeg vovede endda at fortælle nogle vitser, som han satte stor pris på - jeg blev frigivet 7/2 kl. 16.00.

Den 11/3 1944 blev Hvidsten-gruppen taget, og den 17/3 blev jeg hentet igen. Mit første 18 dages bekendtskab med Gestapo og Århus kom mig nu til gode. Jeg undgik chocket denne gang. Jeg var ikke så uheldig som første gang, brutaliteten og spektaklet kendte jeg.

Først var jeg i forhør på den gamle kaserne i Thorsgade i Randers, derefter på Århus Universitet og blev så ført til en eenmandscelle i arresten.

Ved midnatstid kom Gestapo med en modstandsmand ind i cellen, og på absolut opfordring fra Gestapomanden meddelte han, at det hele var optrevlet, så jeg kunne lige så godt bekende.

Der skete heldigvis ikke mere den nat, men resten af natten gik med at gennemtænke forholdene.

I realiteten skulle kun Marius Fiil, Axel Nielsen og Andreas Stenz kende min medvirken. Jeg vidste, at Andreas Stenz var i Sverige, at Axel Nielsen ikke var taget, og at Marius ikke for alt i verden ville opgive mit navn.

Næste morgen kom jeg igen i forhør på universitetet, og heldigvis fik jeg min gamle forhørsleder igen (fortæl en historie på 5 tyske ord, som omhandler 1 mand, 1 kvinde, 1 værelse, kærlighed og 2 æg - ei, ei, lieber Frau Zimmermann). Den kendte han ikke, og han hed Zimmermann, vi blev efterhånden gode venner. Stadig væk var Wienerdrengen der som påhæng. Han blev uafbrudt sendt i byen for det ene eller det andet.

Min forhørsleder var uddannet kriminalmand og en af de få, jeg stadig er helt overbevist om ikke var nazist, ellers skulle han have haft meget mere ud af mig.

Ganske vist var hans polititgen underskrevet af Himmler personlig, hvilket han fremviste ved en lejlighed, hvor Wiener-drengen var ved at blive for besværlig. Det lukkede munden på denne øjeblikkelig.

Efter hvad jeg her fortæller, skulle man tro, at tyskerne var fuldkommen idioter. Det var de faktisk også.

EN FANTASTISK KARRIERESTRID BLANDT TYSKERNE

Der var et fantastisk bureaukrati og karrierestrid. De fleste var ikke uddannet inden for kriminalitet, men kun i partidisciplin og brutalitet. Det var kun ved tortur og ikke ved almindelig intelligens, de fik tilståelser frem. Selve chefen Schiftgebel kom en dag ind, hvor jeg var i forhør, råbende: Den mand ved mere, og jeg forlanger, at det kommer frem. Men der skete ikke yderligere. Jeg undgik tortur. Zimmermann og jeg skrev faktisk min rapport i fællesskab.

Rapporten blev meget fyldig, en udmærket fristil, med kun eet for mig graverende indslag, nemlig at jeg een gang havde kørt sprængstof fra Hvidsten til Randers. Zimmermann og jeg diskuterede det meget, men han var ubøjelig. Han vidste, at det stod i en anden rapport og insisterede endog på, at han ville have det nøjagtige kvantum. Vi blev enige om at skrive 4 kasser.

30. marts var forhørene slut, og næste morgen kl. 5 startede vi fra arresten i åben lastvogn med presenning. Vi var 12 mand, lænket sammen 2 og 2 med håndjern. Mellem os var anbragt soldater med maskingevær, rifler og revolvere. Jeg sad på bageste bæk, meget agtværdigt lænket sammen med pastor Aage Dahl fra Horsens.

Jeg kan huske en idiotisk ting fra turen. En af de gange, vi blev kommanderet ned for at tisse, var ved Trifoliums gård ved Tåstrup. Min højre hånd var lænket til præstens venstre. Jeg havde ikke lynlås i bukserne, men knapper, det var ej så let.

»HUL I HOVEDET HAR DE ALLE...«

Vi holdt et par uhyggelige timer ved Dagmarhus, men endelig var der nogen, fandt ud af, hvor vi skulle hen, og da vi kørte op ad Strandvejen, var humøret højt, så vidste vi, at vi skulle til Horserød. Vi ankom kl. 7 om aftenen, netop da fangerne marcherede fra spisebarakken til sovebarakkerne, taktfast syngende »Hul i hovedet har de alle ja, ha, ha, ha. Sturmbannføreren Hildebrandt var meget musikinteressert og nød fangerens sang, men det blev nogen tid efter totalt forbudt at synge. Sturmbannføreren havde fået oversat teksten.

Jeg skal springe let hen over tiden i Horserød, det var et sandt kurophold i forhold til forhørene og spændingen i Århus arrest.

Den 23. maj blev 18 mand kaldt op, 12 fra Hvidstengruppen og fra Viborg-gruppen. Vi skulle være klar til middag, hvor vi skulle køre til Vestre Fængsel. Jeg spadserede en sidste tur med Oberst Bartholdy og sagde til ham i spøg: Du er jo fagmand, og nu haster det sikkert for mit vedkommende, hvad tror du om invasionen. Han svarede i alvor, at det var noget, han havde gennemtænkt nøje, og havde fundet ud af, at hvis ikke invasionen fandt sted inden den 6/6, måtte den udskydes til hen i august.

Men tilføjede han, der går mindst 2 måneder, for det kan konstateres, om invasionen er lykkedes. Da jeg den 6/6 i Vestre Fængsel hørte om invasionen, sagde jeg til mig selv, at det faktisk er rart at kende mennesker, der har forstand på det, de har med at gøre.

Vel ankommet til Vestre Fængsel, blev vi lukket ind i et lokale i stueetagen, hvor vi fik den besked, at vi skulle sætte mærkesedler med vor hjemmeadresse på alle vore ejendele, som skulle blive i dette lokale, og at vi kun skulle tage vor tandbørste med, for i morgen skulle vi i krigsretten og derefter skydes - det kunne faktisk ikke siges kortere.

For de flestes vedkommende lykkedes det heldigvis i forvirringen at få neglet en del ud

af bagagen, som tobak, spillekort m.m. Vi blev derefter ført op på 3. sal i en celle, som faktisk ikke var en celle, men et tidligere vagtmandslokale med terazzogulv og udstyret med 18 madrasser, 1 bord og nogle taburetter. Den ene af disse står i dag på Frihedsmuseet. Da døren var lukket, var der en, jeg husker ikke hvem, som sagde: »Nå, nu kommer den alvorlige del af festen.«

Det blev ikke som gestapomanden sagde, i morgen. Først 3 dage efter kom Viborg-sagen i krigsretten, Aalborg den 20/6 og Hvidsten den 26/6.

18 DØDSDOMME

I de næsten 2 måneder, jeg sad i denne celle, faldt der 18 dødsdomme fra den. De 12 blev eksekueret.

Når nogen forsvandt, kom nye til fra samme sag: Farsø, Aalborg, Århus. Jeg har meget svært ved at beskrive denne tid i Vestre Fængsel. Vi var 18 vidt forskellige mennesker - præst, møller, arbejdsmand, karetmager, mekaniker, direktor, teologistuderende, vognmand, søkaptajn, forstemand, kromand, dyrlæge, mejerist, docent, landmand m.m.

Det første, vi skulle, var at skrive vort levnedsløb på dertil indrettede papirer. I overskriften var der en bemærkning om, at hvis man tidligere havde haft konflikter med politiet, skulle dette bemærkes. Jeg husker, at dyrlæge Iversen meget humoristisk skrev om en parkeringsbøde, han havde fået i 1938.

VI SKREV VORE TESTAMENTER

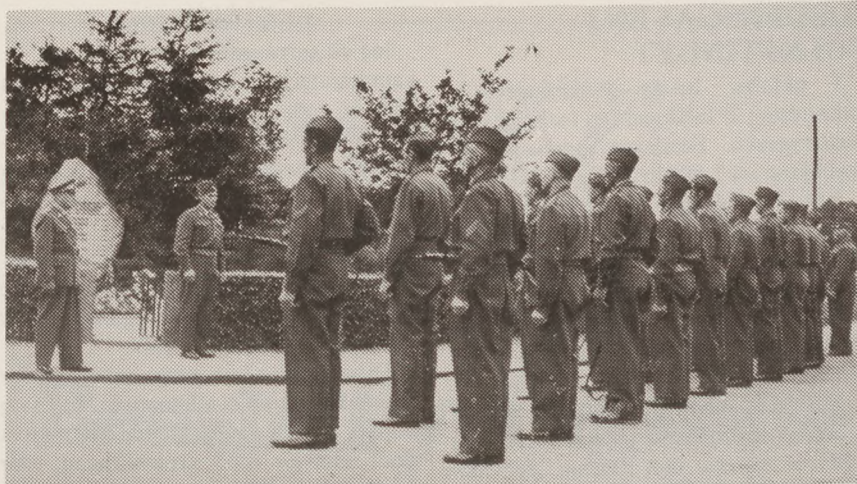
Efter dette skrev vi det, vi syntes var mere naturligt, nemlig vore testamenter, som vi gjorde gyldige ved en andens underskrift. Jeg skal nævne et, nemlig Niels Kjærs. Han var ungkarl og efterlod sit hus til den ene enke og øvrige værdier til de enker, som havde behov for det.

Der er ingen, der vil tro mig, når jeg siger, at dette var en lykkelig tid. Det var det heller ikke i dette ords egentlige forstand, men der var ikke een, der faldt sammen, der var ikke een, der gav udtryk for ulykke. Vi havde dagen igennem diskussioner, virkelig udbytterige, vi spillede kort, legede og havde det ind imellem virkelig fornøjeligt, ja, der blev fortalt gode og morsomme historier.

Dagen var ikke lang nok, jeg kan huske 2 nætter med egoforedrag, der var bedre end nogen roman. Det ene var af søkaptajn, Poul Gjessing fra Aalborg, som i sit unge liv havde oplevet frygtelig meget: Været jorden rundt et par gange, været med på Dana ekspeditionen (åleens vandring), frosset inde ved Grønland i flere måneder, hvor skibet, han var kaptajn på, kunne blive skruet ned af ismasserne, hvad dag det skulle være, havde ved den lejlighed fået kongens udmærkelse i sølv, havde deltaget i 2 revolutioner.

Deltaget er et forkert udtryk, han havde været involveret, havde været med til 2 skibsforslis, et i Smålandshavet og et ved Dansk Vestindien.

En aften, jeg stod ved vort vindue, som i denne celle var et ganske almindeligt 2 fags

Gennem de senere år har der gang på gang været rejst kritik af den tilstand, det lille mindeanlæg for Hvidsten-gruppen i Hvidsten har befundet sig i, men nu er der tilvejebragt velordnede forhold på stedet. Mindelunden for de otte fra egnen, som under sidste krig ofrede deres liv mod besættelsesmagten, og som ligger begravet her, har været indkranset af tæt bevoksning og været ved at gro til, og dette og andre mangler faldt mange for brystet. Purhus kommune måtte sidste år finde sig i kritik, der gik på, at den forsømte de forpligtelser, den havde påtaget sig med hensyn til vedligeholdelse af mindelunden. Men der blev oprettet en ordning med en mand, der skulle passe anlægget, og der er i år sket en udtynding i buskadset og foretaget andre ændringer, så Hvidstens mindelund nu fremtræder smukt og med lys, venlige og rolige omgivelser for mindestenen. Mindelunden virker ikke længere så bortgemt, som mange har følt før, og adskillige vejfarende standser her op for at kaste et blik på den.

Billedet er en optagelse fra et besøg ved Mindelunden.

vindue, selvfølgelig med tremmer, men det kunne åbnes helt op. Man kunne se over til Engboulevarden, hvor unge mennesker cyklede glade og lykkelige.

Pludselig opdagede jeg en dansk politbetjent i det 90 grader tilstødende vindue. Den danske politiafdeling stødte op til den tyske ved vor celle, og det første vindue var altså de danske betjentes vagtlokale. Jeg kom i snak med betjenten, fortalte ham om vor situation og bad ham næste dag gå ind i en cigarforretning på Axeltorv og få cigaretter, cerutter, tændstikker og skrå (til karetmageren). Jeg kendte ikke denne tobakshandler, men vidste, at han var gift med en veninde til min kone fra husholdningsskolen. Jeg bad ham sende regningen til min kone.

Næste aften var vi mægtig spændt. Han kom, og i en slags klingbeutel rakte han en pakke over til os, som indeholdt alt, hvad jeg havde bedt om. Vi var lykkelige. Nu havde vi en forbindelse til omverdenen. I forvejen havde vi en forbindelse i fængslet, nemlig en flink østrigsk soldat, som hadede tyskerne og nazisterne. Vi brugte ham som postbud med breve til andre celler. En aften kom han ind i cellen og spurgte, om vi ikke kunne låne ham nogle tændstikker, for han kunne ikke få fat i nogen. Vi gav ham en hel æske. Da han skulle ud ad døren, vendte han sig pludselig om og sagde: »Hvordan pokker bærer I jer ad? I kom herop for en måned siden uden bagage, og jeg har ikke set jer mangle noget

endnu.« Så gik han, idet han sagde: »Det kommer ikke mig ved.«

Nå, tilbage til den danske betjent. Jeg bad ham næste dag tage ud til min søster på Peter Bangsvej med breve, som vi havde skrevet. Aftenen efter kom han tilbage med bl.a. North State cigaretter fra før krigen. Nu bad Chr. Ulrik Hansen ham gå til Seidenfaden med brev, og vi fik herfra lovning på støtte til flugtforsøg. Det hele blev gennemgået og accepteret, men faldt til jorden dagen før det skulle ske, da tyskerne pludselig lavede om på hele vagtmandsordningen i Vestre Fængsel.

(Fortsættes)

DA GESTAPOS TERROR INDLEDTES

Dyster 35-årsdag

4.-5. december var 35-årsdagen for Gestapos indførelse af de hårdere arbejdsmetoder. Det skete ved, at man ved nakkeskud dræbte tre aktive modstandsfolk. Det var kommune-lærer Aksel Eiler Andersen, Odense, der især havde været aktiv ved illegalt bladarbejde, kedelsmed Arne Egon Hansen, København, der var med i de første jernbanesabotager bl. a. på Kystbanen samt stud. polyt. Niels Nielsen, Fredericia. Han var tilknyttet Holger Danske.

HÆDERSGAVEN I FOLKETINGET

I oktober havde Folketinget 1. behandling af forslaget om forhøjelse af hædersgaven. Forslaget indebærer en forhøjelse fra 1.800 kr. årlig til 3.000 kr.

Socialdemokraten Kr. Albertsen udtalte, at beløbet må ses i lys af, at hædersgaven er skattefri. Han anbefalede forslaget til hurtig behandling.

H. C. Hansen, Fremskridtspartiet, og Henrik Toft, Venstre, anbefalede ligeledes forslaget.

Palle Simonsen, Konservative, understregede vigtigheden af, at der stadig ydes en tak for den indsats, der blev gjort i frihedskampen. Selv om der var fremlagt flere ønsker end forøgelsen af hædersgaven, så var han enig i, at forslaget var den eneste praktiske løsning.

Yvonne Herløv Andersen, CD, var ikke helt tilfreds med beløbets størrelse og kunne tænke sig en yderligere forhøjelse, ligesom hun ønskede hædersgaven pristalsreguleret.

Lilli Gyldenkilde, SF, anbefalede forslaget, selv om hun ikke fandt beløbet særlig stort, og gerne ville drøfte det i udvalget.

Tove Jørgensen, DKP, gik ind for forslaget, men ville også have beløbets størrelse drøftet i udvalget. Mente også, at man burde se på de øvrige ønsker, fangeforeningerne havde fremsat.

Grethe Philip, Radikal, fandt det rimeligt at forhøje hædersgaven og gik med glæde ind for forslaget. Også Alice Hedegaard, Retsforbundet, gik ind for forslaget.

Samtlige folketingets partier er således gået ind for forhøjelsen af hædersgaven. Såfremt udvalgsarbejdet ikke bliver sinket, kan forslaget ventes vedtaget og sat i kraft i begyndelsen af 1979.

HUSK SKOLERNE

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at kammerater, der har lyst og helbred kan gøre et godt stykke arbejde for at udvide kendskabet til modstandsbevægelsen og vort ophold i tyske fængsler og kz-lejre ved at kontakte vore skoler landet over.

Af egen erfaring heroppe i Nordvestjylland igennem nogle år ved jeg, at der er et stort behov for dette, og både elever og lærere er meget positive.

Disse møder kan gøres enkelt og for små midler med samlemapper, fotos og kopier, og i de fleste tilfælde har man et godt samvær med skolebørnene. Der falder også altid en kop kaffe af på lærerværelset.

Det er jo også meningen, at det nye kontaktudvalg, der blev oprettet i Vingsted, kunne sørge for, at skolerne fik kontakt til personer, som var villige til at holde foredrag.

V. Mørk Jensen
Sjorring, 7700 Thisted

INTERNATIONAL NYNAZISME

På 3-årsdagen for den spanske fascistdiktator Francos død vil en række europæiske nynazistiske og nyfascistiske partier og grupper holde møde i Madrid. De tre ledende grupper er den spanske Fuerza Nueva, den franske Force Nouvelle og det italienske parti Movimento Social Italiano (MSI), hvoraf sidstnævnte har været omtalt i en række artikler i »Gestapofangen«. MSI er nok også den stærkeste af disse grupper. Dens leder er den nu afskedigede admiral Giorgio Almirante, der oplyser, at man har drøftet et fælles handlingsprogram på et forberedende møde i Rom.

TYSKE ANTINAZISTER I DANMARK

Præsidiat for den vesttyske fangeorganisation V. V. N. er i færd med at udarbejde en beretning om tyske antinazister, der måtte flygte til Skandinavien. Man ønsker derfor gerne kontakt med tyske emigranter, der endnu opholder sig her i landet, ligesom man gerne ønsker oplysning om tyske emigranter, der har været aktive deltagere i modstandsbevægelsen i Norge og Danmark. Henvendelse kan ske til: Præsidium der V. V. N., Rosserstrasse 4, 6000 Frankfurt/Main 1, Tyske Forbundsrepublik.

MODSTANDEN MOD HITLER I TYSKLAND

Vi er undertiden tilbøjelige til at glemme, at der også i selve Tyskland var en modstandsbevægelse. Den måtte endda arbejde under meget svære vilkår, idet den kun i begrænset omfang — på grund af frygten — kunne regne med støtte fra befolkningen.

At modstanden dog har haft et vist omfang, også før 1939, viser nogle tal fra en Gestapo-statistik.

I årene 1933-35 førtes der 5.425 politiske retssager mod tilsammen 20.883 tyske antinazister. Heraf blev 120 dømt til døden og 60 af dem blev henrettet, ofte på brutal vis, da Gestapo i nogle år lod en række henrettelser ske ved brug af håndøkse. I 1936 blev godt 13.000 tyske antinazister arresteret, og i 1937 foretoges ca. 9.000 politiske arrestationer.

MINDETAVLE FOR SYNAGOGEN

Byen Bielefeld i Vesttyskland lader nu opsætte en mindetavle for den synagoge, som nazisterne nedbrændte under »Krystalnatten« i 1938. Man er dog stødt på den hindring, at et forsikringsselskab, der ejer det hus, der er bygget på stedet, hvor synagogen stod, ikke ønsker mindetavlen opsat på huset. Byrådet vil derfor lade mindetavlen opsætte på en sokkel på fortovet foran huset.

HVEM VARI »BOMBE-KOMMANDO« I TYSKLAND?

Den vesttyske fangeforening V. V. N.s historiske udvalg er ved at undersøge, i hvilket omfang nazisterne lod politiske fanger fra fængsler og KZ-lejre (og krigsfanger) kommandere til at udgrave, transportere og evt. sprænge ikke-eksploderede bomber og granater under krigen. Sådant arbejde strider mod de også da gældende internationale konventioner, men blev alligevel i vidt omfang praktiseret. Oplysninger herom kan sendes til: Ernst Schmidt, Nieshusmannskamp 4, D 4300 Essen 12, Tyske Forbundsrepublik (eller evt. til bladets redaktion).

STØT KAMMERATERNES
HJÆLPEFONDS ARBEJDE!

GESTEN

POLEN FREMSENDER NYT MATERIALE OM NAZI-SAGER

BONN 30/8. Centralkontoret for opklaring af nationalsocialistiske forbrydelser i Ludwigsburg oplyser over for »Frankfurter Rundschau«, at der i de sidste måneder er kommet adskilligt nyt materiale fra Polen. Herved drejer det sig til dels om hidtil ukendte tildragelser.

Centralkontoret har siden sin oprettelse i december 1958 og indtil 1. juli 1978 indledt forundersøgelse i 4.080 tilfælde. Heraf er 3.902 sager afsluttet. Det resterende antal retssager, der er indledt eller under forberedelse, anslås efter tilgangen af det nye polske materiale, at ville komme op på omkring 250 sager.

Ifølge centralkontorets statistik er der i tiden fra 9. maj 1945 til 1. januar 1977 af de offentlige anklagemyndigheder rundt om i Vesttyskland indledt forundersøgelse som følge af mistanke om nazi-forbrydelser mod 82.667 personer. I 6.425 tilfælde er der afsagt dom. Også fra andre østbloklande end Polen kommer der stadig materiale til Ludwigsburg. Kun DDR nægter at samarbejde med centralkontoret. I Bonn tør man ikke udelukke, at der her findes belastende materiale, som først vil blive lagt på bordet efter udløbet af forældelsesfristen for mord i Vesttyskland den 31. december 1979.

Bensin Fyringsolie

Polens katolske kardinal besøger Dachau

Den polske katolske kirkes øverste leder, kardinal Wyszynski, har aflagt officielt besøg hos nogle af sine katolske kolleger i Tyskland. I forbindelse hermed aflagde kardinalen sammen med ærkebiskoppen af München et besøg i Dachau. Kardinalen havde forud for rejsen fremsat ønske om at måtte nedlægge en krans i KZ-lejren, hvor mange tusinde polak-

ker omkom, deriblandt ikke mindre end 10 af Wyszynskis teologiske studiekammerater.

Ved besøget i Dachau udtalte kardinalen: »Jeg er ikke kun kommet for at ære de døde, men også for at formane de levende«. Om sit besøg i Vesttyskland sagde kardinalen, at rejsen var en pilgrimsfærd, men ikke ganske uden politiske formål. Han udtalte håbet om et fremtidigt Europa, hvor der ikke mere er rustningsfabrikker eller forsøgsområder for krig.

Det kan tilføjes, at Dachauklubben har gjort opmærksom på, at den polske biskop, der nu er udpeget til ny pave, har været fange i Dachaulejren.

Stormagasinet med de små priser

Tre nye værker på vej om besættelsen og tiden derpå

De nærmeste år efter den tyske besættelse samt det retslige opgør med danske landsforrædere vil nu for første gang blive gjort til genstand for en større videnskabelig undersøgelse på baggrund af en lempelse af reglerne for adgang til Rigsarkivets gemmer.

Dispensationen fra den generelle 50 års grænse for aktindsigt i Rigsarkivets arkivalier er givet af Statsministeriet samt en række fagministerier til Selskabet for Danmarks nyeste Historie, som har sat tre forskningsprojekter i gang omhandlende perioden 1945-49.

Undersøgelserne om henholdsvis retsopgøret »Befrielsesregeringen« og Danmarks udenrigspolitik i årene efter besættelsen vil senere blive publiceret i bogform, men der vil formentlig gå flere år, før bøgerne ser dagens lys.

Undersøgelsen om det retslige opgør vil blive foretaget af retshistorikeren, dr. jur. Ditlev Tamm, som for nylig er blevet indstillet til et ledigt professorat i retshistorie.

Århus-professoren, sønderjyden og historikeren H. P. Clausen — kendt fra f. eks. »Spørg Århus«.

Historieprofessoren H. P. Clausen, kendt fra tv-programmet »Spørg Aarhus«, vil behandle emnet »Befrielsesregeringen«, som sad i perioden maj-oktober 1945 med Vilhelm Buhl som statsminister.

Endelig vil Niels Amstrup, Schack V. Jensen og Nikolaj Petersen tage den danske udenrigspolitik i årene 1945-49 under behandling.

Dispensationen til selskabet er givet under forudsætning af, at der ikke i bogen om retsopgøret bliver nævnt navne på domfældte eller bringes skildringer af personer, som kan identificeres.

Det har desuden været en betingelse for dispensationen, at Ditlev Tamm ikke tager

kontakt med nogen af de personer, som blev retsforfulgt på grund af deres samarbejde med besættelsesmagten.

- Men derimod er der intet til hinder for, at direkte implicerede kan henvende sig til mig med oplysninger, pointerer Ditlev Tamm.

Forfatteren har til en indledning talt med et stort antal dommere og statsadvokater, som var involveret i sagerne, ligesom han har talt med overretssagfører N. Busch-Jensen, som var justitsminister i det andet ministerium Buhl i 1945 og i ministeriet Hedtoft i årene 1947-50. Han var medlem af modstandsorganisationen »Ringene« (stiftet af Frode Jakobsen). Han er i dag 92 år.

Desuden nåede Ditlev Tamm at tale med landsretssagfører Carl Madsen, inden denne døde i begyndelsen af juni. Carl Madsen har selv i flere bøger behandlet emner fra besættelsesårene.

Blandt de juridiske aspekter af retsopgøret, som vil blive indgående behandlet, er den gradvise lempelse af domspraksis efterhånden, som besættelsesårene kom på afstand.

- I så henseende er der ikke tvivl om, at den almindelige retsfølelse, hvori var iblandet en ikke ringe mængde hævnfølelse, fik indflydelse på den strenge domspraksis efter befrielsen, siger Ditlev Tamm.

Han finder det endvidere betænkeligt, at domstolene efter krigen straffede frivillige, der havde ønsket at gøre tysk krigstjeneste, uagtet den danske regering under besættelsen havde givet tilladelse dertil.

Desuden vil landsforræderiloven, som blev givet i form af et tillæg til straffeloven og med tilbagevirkende kraft indtil den 9. april, blive behandlet.

Ditlev Tamm siger i den forbindelse, at der set ud fra et juridisk synspunkt ikke er noget til hinder for at give love med tilbagevirkende kraft, al den stund der ikke i grundloven er nævnt noget forbud herimod.

- Men set ud fra almindelige retsgrundsatninger forekommer et sådant skridt naturligvis betænkeligt. Et led i undersøgelsen bliver en konstatering af, at sådanne principper let kommer til kort i en ekstraordinær situation som den, man kom i efter besættelsen, siger Ditlev Tamm.

13.500 DOMME

Herhjemme faldt der omkring 13.500 domme, mens der blev indledt undersøgelse mod yderligere 25.000 personer, hvis sager ikke førte til domsfældelse.

De sidste sager, som hovedsagelig omfattede personer, der havde opnået økonomisk vinding i kraft af deres samarbejde med besættelsesmagten, blev afgjort i 1952.

Samtidig havde der udviklet sig en betydelig benådningspraksis, således at personer

med domme på både otte og 12 års fængsel, allerede på det tidspunkt blev benådet.

I 1953 fandt desuden de første løsladelser sted af personer, som var blevet idømt dødsstraf for deres landsskadelige virksomhed.

46 DØDSDOMME

EKSEKVERET

Der blev afsagt ialt 78 dødsdomme, hvoraf de 46 blev eksekveret, mens de øvrige blev ændret til livstidsstraffe.

Ditlev Tamm påpeger som et særpræget forhold oprettelsen af et særligt ankenævn, som fik til opgave at finjustere tidligere afsagte domme i forhold til de domme, som var afsagt på et senere tidspunkt under indtryk af en lempeligere domspraksis.

I dette tilfælde var der i virkeligheden tale om et udenretligt organ, som kom til at virke som appelinstans for de ordinære domstole, hvilket af jurister betragtes som en ganske uhørt foreteelse.

Desuden vil likvideringen af stikkere under besættelsen, som omfattede omkring 350 personer, blive inddraget i undersøgelsen ligesom forholdene omkring interneringen af 20.000 mennesker efter befrielsen, hvoraf mange ikke blev retsforfulgt.

NORGE, HOLLAND OG FRANKRIG

Der vil desuden i bogen blive redegjort for det strafferetlige opgør, der fandt sted i Norge, Holland og Frankrig efter disse landes befrielse.

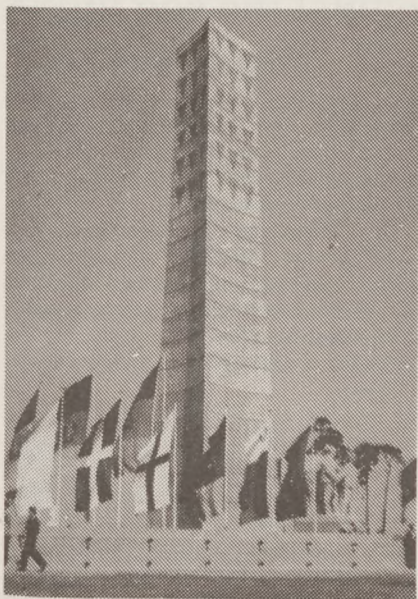
I Norge forekommer det forhold, at der blev eksekveret 30 dødsdomme mod 46 herhjemme, men at der i Norge blev domfældt omkring 90.000 mennesker mod godt 13.000 herhjemme.

Der er desuden det bemærkelsesværdige forhold, at der i Norge »kun« blev likvideret 50 stikkere under besættelsen mod omkring 350 herhjemme. Også baggrunden herfor vil blive nærmere belyst, oplyser Ditlev Tamm.

BØGER

Bogen om Sachsenhausen nu på dansk

Den 41 meter høje obelisk fortæller med sine trekanter om 18 nationers kamp mod nazismen.

Den smukke bog på 212 sider i A5 format er et langt stykke en oversættelse af den tyske bog fra 1961: Damals in Sachsenhausen. Den er skabt af et forfatterkollektiv på 13.

Der er dog visse udvidelser, bl.a. en litteraturfortegnelse. Den er dog ikke fuldstændig. Enkelte kapitler er omarbejdet og billedmaterialet er udvidet til 52, hvortil kommer en plan over lejren. Oskar Verner, formanden for Fangesammenslutningen, er ansvarshavende for den danske udgave, mens oversættelsen er besørget af Marianne Gram. Gendigtningen af lyrik er foretaget af Hemming Theisen.

Man får grundig besked om lejrens oprettelse i 1936. Den blev placeret ved Oranienburg, ca. 35 km nord for Berlin. 50 forkomne fanger fra Esterwegen foretog fældning af masser af graner og rejste en beboelsesbarak. Der ankom efterhånden yderligere 900. Som slavearbejde byggedes efterhånden barakker på et areal på 31 hektar. Det udvidedes til 126, og ved lejrens befrielse i 1945 strakte lejrområdet sig over 388 ha.

Grundplanen var en ligebenet trekant, der efterhånden rummede 68 beboelsesbarakker, der bredte sig i vifteform ud i fire rækker omkring en halvcirkelformet appelplads, der havde en radius på 100 m.

Herved var det muligt for SS fra 9 vagttårne at overvåge hele lejren, der var omgivet af en mur 2,70 m høj og et pigtrådshegn, der dag og nat var ladet med 1000 volts spænding. Foran muren var der et felt på en bred-

de af 1,20 m med pigtråd, så lejren levede godt op til sit navn »Beskyttelseslejr«.

■ Til lejren hørte også Industrihof med 2 krematorieovne fra 1940 samt station Z fra 1942. Her var der nakkeskudsanlæg, gaskamre, 4 krematorieovne, skydegravner med overdækket skydevold og fire galger.

På SS-området lå 10 kaserner for Totenkopf. Hertil kom ca. 500 barakker og andre bygninger for SS, således en lagerbygning med bytte fra okkuperede områder i Europa. I en stor gård blev hunde opdrættet til brug for vagttjeneste og til krigsbrug.

Som talende eksempel på atmosfæren ved ankomsten til lejren gengives en beretning på 5 sider af den dansk-flensborgske fangekammerat Heinrich Linau. Hans beretning er levende og rystende.

Efter optagelse i lejren var man et nummer. Det skulle bæres, påsyet venstre side af »jakken«. Fra 1937 blev numrene yderligere udstyret med en trekantet vinkel i farverne rød, gul, blå, violet, grøn, sort eller rosa. Farven tilkendegav fængslingsårsagen. Ikke-tyske fanger havde desuden nationalitetsmærke, f.eks. Polak: P, franskmand: F, nordmand: N og dansk: Dn.

Hensigten var at sætte fangerne op mod hinanden.

■ Lejrforvaltningen var i det daglige i en vis udstrækning overdraget fangerne selv, og det betød uendelig meget, hvem der var lejrældste, barakældste, lejrskriver og Lagerläufer. Det krævede megen klogskab at administrere disse poster, så fangerne fik det tåleligt, og SS ikke for ofte greb ind i det daglige, og det bør nævnes, at i perioder, hvor de nævnte poster var beklædt af uheldige elementer, udøvede SS og kriminelle fanger en gruppevækkende terror med mord, korrupsion, tyveri og spionage til fordel for Gestapo og SS.

■ Antallet af fanger var 31/12 1942 16.577 og toppede den 31/1 1945 med tallet 56.624, og da der ikke opførtes nye sovebarakker, blev antallet af fanger i hver barak uhyggelig stort. Dødeligheden var så stor p.g.a. behandlingen, arbejdspresset og den slette ernæring samt manglende lægehjælp. Alene i tiden jan.-marts 1940 døde således af 12.000 fanger ikke færre end 2000. Til lejren bragtes 200.000, og heraf døde 99.840.

Tallene bringes meget detaljeret og med klare tidsangivelser, årsager samt nationalitet. Statistikkerne stammer fra SS-lejrledelsens materiale samt andre dokumenter.

Det kunne være fristende at fortsætte med at plukke fra bogen, men der må henvises til, at den kan købes i *de Erhvervshæmmedes forskellige afdelinger samt - naturligvis - hos bestyrelsens medlemmer i Sachsenhausenforeningen.*

■ Udgivelsen af bogen på dansk har to smukke formål, nemlig at lægge et historisk dokument på bordet og at skaffe penge til Den internationale Sachsenhausen-komité's møde i Danmark i dagene 3.-8. maj.

Desværre må det anføres, at ret mange lov-

prisninger af kommunister. DDR og Sovjetunionen svækker bogens værdi som dokument. Venstrepressens Bureau, der betjener en snes ret store dagblade, er os venligt stemt. Anmeldelsen tager dog stærkt afstand fra bogen og slutter anmeldelsen med følgende ord: »Synd er det at misbruge en dybt alvorlig sag til mærkværdig propaganda.«

De foreliggende illustrationer havde vundet ved - som i den tyske udgave - at have stået på bedre papir.

(Sachsenhausen, 212 sider, Husets Forlag, Vester Allé 15, 8000 Århus C, 35 kr.)

FRODE JAKOBSEN OM IDELOGIERNES KAMP

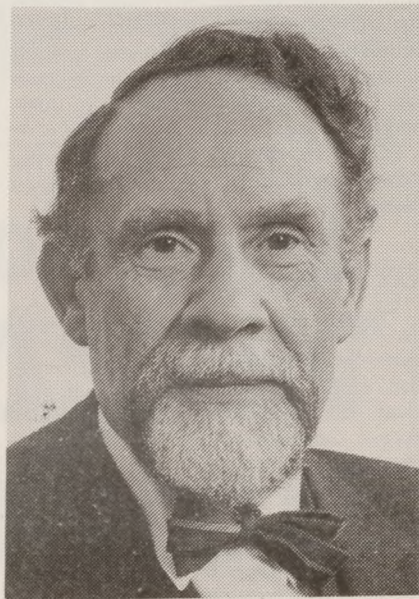
Bogen er en fortsættelse af: Da leret tog form. Han er nu flyttet fra Mors til latinskolen i Viborg og fortsætter herfra til universitetet i København.

Han hvirvles ind i voldsomme kampe på livsanskuellesområdet. Skulle han vende sig til barndomshjemmets gudstro eller til ateismen eller til georgismen, som fra den tidligste tid havde et stærkt tag i ham?

Han fortæller med stor åbenhed om sine anfægtelser, men han fandt fred i Nietzsches budskab om, at tro i sandhed - med lidenskab og af hele sit hjerte - var midlet til at undgå fortabelse i nihilismen. Han blev således en religiøs uden religion. Det var da også Nietzsche, der blev emnet for hans akademiske afhandling.

Da bølgerne gik højt sydpå, begyndte emigranter fra Tyskland at strømme ind i landet. Han hjalp dem - og han fandt forøvrigt sine kone blandt de jødiske flygtninge.

Hans illegale arbejde var nu påbegyndt, og det skulle strække sig helt frem til den 4. maj 1945.

Frode Jakobsen, gennem en årrække medlem af folketinget, har nu et forfatterskab, omfattende en række vigtige bøger.

Fra de sidste kapitler plukker jeg to citater: »Nazismen blev min skæbne. Den drejede mit liv. Uden den ville alt være blevet anderledes«.

Og fra sidste kapitel i bogen: »Ufriheden (under okkupationen) lærte mig, at friheden er det største politiske gode af alle«.

Spændende læsning.

Frode Jakobsen: Alt hvad der jager min sjæl. - 188 sider. 81,50. (Gyldendal).

F-k.

Publikation om besættelsestiden i Ribe

Sparekassen Sydjylland i Ribe har gennem en årrække udgivet en række publikationer om Ribe og byens historie.

Den 12. i rækken skildrer besættelsestidens Ribe og i anledning af udgivelsen havde sparekassen indbudt en lukket kreds til en reception torsdag den 9. november 1978 i sparekassens lokaler.

Sparekassedirektør Robert Overballe bød de indbudte velkommen og udtalte, at formålet med publikationen var at give en upolitisk, historisk skildring af Ribe i besættelsestiden ved hjælp af udpluk af avisartikler, billeder og skildringer af folk, som har oplevet den mørke tid.

Hæftet, som er på 86 sider, giver en meget interessant og historisk skildring af dagligdagen i Ribe under besættelsen, mange af artiklerne fortæller om den energiske og livlige indsats, modstandsbevægelsen udførte i og omkring Ribe. Flere af de indbudte fremdrog minder fra tiden.

Vort blad var repræsenteret ved skatteinspektør Jørgen Bøg, der ønskede sparekassen til lykke med udgivelsen og gav udtryk for den betydning det har, at vi stadig erindres om, og tager ved lære af de fem tunge år. Kunne endvidere oplyse, at det gode og loyale kammeratskab blandt de lokale modstandsfolk, som er omtalt i bogen, består og uddybes endnu i dag.

Hæftet vil sikkert vække mange erindringer blandt de ripensere, som har oplevet besættelsen.

EN GRIBENDE BOG

En krig gikk mot sin slut. Det var allerede kommet vår i luften, og menneskene var forventningsfulde overfor den gleden, som ville komme når den vonde tiden snart var forbi. Det var april 1945. Fredsåret. Jeg var kommet til Sverige etter tre års fangenskap i Tyskland. For meg selv var krigen ovre, og jeg skulle tilbake til livet igjen. Trodde jeg. Men vi mennesker tar jo så ofte feil.»

Sådan står der på bogens første side. Jeg har læst mange bøger om de tyske fængsler og KZ-lejre, men denne her er en af de bedste. En lille letlæst bog på 131 sider, men hvor står der meget i den.

Arne Moi tilbragte godt 36 måneder som fange i Tyskland, heraf de to i Bergen-Belsen,

og det er disse to måneder i denne lejr, han skriver om. Denne tid har på en så grusom måde brændt sig fast i hans bevidsthed, at han aldrig kan blive den kvit, og efter at have læst bogen, forstår man tilfulde, når han et sted skriver: Fordi man tilgiver, glemmer man aldrig.

Arne Moi hørte til besætningen på en af »Kvarstadbådene«, som i begyndelsen af krigen var søgt ind til Gøteborg. Sidst i marts 1942 søgte disse skibe at komme til England, men en tysk flåde lå udenfor tremilegrænsen og ventede. Resultatet blev, at 2 af skibene kom til England, 2 vendte om og 6 blev sænket. 19 mand omkom, og af de 175 norske søfolk, som havnede i Tyskland, kom 43 aldrig hjem.

I Rendsborg blev Arne Moi idømt 8 års tugthus for landesverräterische Feindbegünstigung (landsforræderisk fjendebegünstigelse), og disse begyndte han at afsone i forskellige fængsler, sidst i tugthuset Sonnenburg. Her pådrog han sig en svær tuberkulose med hyppige blodstyrtninger, og han lå 8 måneder på revier. I november 1944 blev han overført til Sachsenhausen, hvor han igen blev indlagt på revier, men her kom han under kyndig behandling, blev opereret og det gik fremad med helbredet.

Fra efteråret 1944 blev Bergen-Belsen målet for titusinder af fanger, der kom fra lejre rundt omkring, lejre der måtte opgives på grund af de allieredes fremrykninger. Josef Kramer, en af lederne i Auschwitz-Birkenau, blev beordret til Belsen med det ene formål: at holde dødsmaskinen i gang, her var det ikke med gaskamre og krematorier, men midlet var: udsultning, mishandling og sygdom.

Den 7. februar 1945 afgik fra Sachsenhausen til Belsen en transport på 2000 syge fanger, heriblandt ca. 60 nordmænd, blandt disse Arne Moi.

Omkring midten af marts blev en del nordmænd overført til Neuengamme med De hvi-

de Busser. Arne Moi og 23 andre (deriblandt 2 danske) fik ikke lov at komme med, fordi de havde tyfus.

Sammen med de andre lå han nu på smitteblokken i 3 uger, og da de endelig den 8. april blev afhentet af Jyllandskorpset (som han roser meget), var der kun 11 skandinaver tilbage, og af disse kom kun 9 levende hjem.

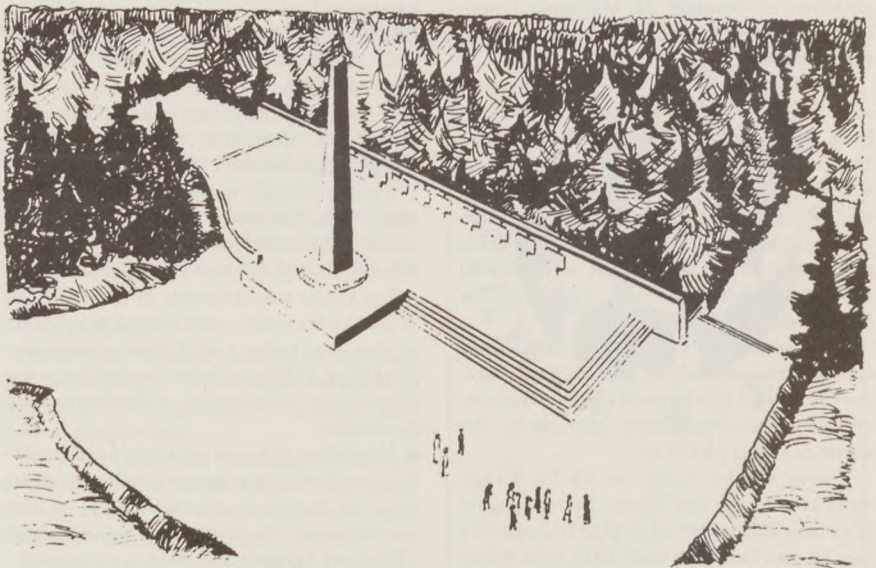
Bogen handler hovedsagelig om Belsen, hvordan lejren blev opbygget, virkede, og om dens afslutning. Men ind imellem kommer Arne Moi med så mange oplysninger, betragtninger og sandheder om lejr livet, at man gang på gang forbavses og siger til sig selv: Ja, sådan var det jo.

Og så at han kan gengive det så godt, mere end 30 år efter. Men det er måske her noget af forklaringen ligger, for Arne Moi skriver selv: »I 1945 kunne jeg ikke skrive. Jeg havde ikke oplevd noe som kunne interessere noe menneske. Jeg hadde bare overlevd tre år i Tyskland.«

Fritjof Simonsen, Herning, lægger en buket ved mindemuren i Bergen-Belsen.

Her i denne lejr døde mange danskere i foråret 1945, blandt andre også Simonsen's bror.

Det samlende i Bergen-Belsen er i dag denne obelisk med mindemur.

Jeg har den største lyst til at komme med mange flere citater fra bogen, men læs den selv, forhåbentlig bliver den oversat til dansk.

(Arne Moi. Lejren. Gyldendal Norsk Forlag. Oslo 1977).
Arnold Jensen

Smuk bog om faldne allierede flyvere

Bogen om faldne allierede flyvere 1939-45 indeholder en indledning som introduktion til en samlet oversigt over de allierede flyvere, som i forbindelse med Den Anden Verdenskrig blev begravet i Danmark - samt et uddrag af dokumenter tilknyttet emnet.

Indledningen, »Triumfen og tragedien«, omhandler de forskellige former for allieret overflyvning af Danmark i tiden 1940-45. Ikke mindst de mange nedkastningsoperationer, som RAF og USAAF udførte, er beskrevet.

Dette på grundlag af bl.a. oplysninger fra Ministry of Defence i London og ved arkivlæsning på Public Record Office i London. Under Den anden Verdenskrig, og evt. lige efter, begravedes i Danmark op mod 1200 allierede flyvere, der stammede fra mere end 300 nedstyrtede allierede fly, hvoraf en del gik tabt fjernt fra Danmark. I bogen redegøres for de problemer, for tyske og danske instanser, begravelsen af de mange allierede flyvere afstedkom - herunder fortæller om flere illegale begravelser foretaget af danske sognepræster.

I afsnittet »Allierede grave« gives en oversigt over samtlige allierede flyvere, der er eller har været begravet i Danmark. Det sker kirkegård for kirkegård i alfabetisk orden. På de enkelte kirkegårde er de faldne flyvere nævnt besætningsvis i kronologisk orden, regnet efter dødsdato. Der gives i hvert enkelt tilfælde en kort beskrivelse af omstændighederne ved nedstyrningen, hvor flyverne blev fundet, og hvornår og hvordan de blev begravet. Bag i bogen findes et personregister over alle allie-

rede flyvere, der er eller har været begravet her i landet, samt et resumé på engelsk. Bogen er forsynet med en del billeder og kort.

Forordet er skrevet af Hendes Majestæt Dronning Ingrid, mens formanden for Frihedskampens Veteraner, direktør Svenn Seehusen, giver en introduktion til værket og en efterskrift af forfatteren. Den fremtræder som en særdeles smuk bog. Satsen på siderne er brudt, så der er 2 spalter på siderne. Det vil lette læsningen og brugen af den.

(Anders Bjørnvad: Faldne Allierede Flyvere 1939-1945, 219 sider, illustreret. Pris kr. 118,00 i.m. Odense Universitetsforlag.)

Runde dage

Johs. Frederiksen, Havreholmsvej 14, 3100 Hornbæk (Neuengamme) 70 år 12. december.

J. B. Holmgaard, Lågegyde 47 A, 2980 Kokkedal (Sachsenhausen 75091) 60 år 15. december.

Poul Rasmussen, København (Stutthof) 60 år 16. december.

Peter Marcussen, Søndergade 29, 4180 Sorø (Neuengamme 76606) 80 år 17. december.

Gunner Hyll, Kirkeskov Allé 32, 3050 Humlebæk (Buchenwald 85.810) 65 år 21. december.

Chresten Karstensen, Flovtvej 9, Øsby, 6100 Haderslev, 65 år 26. december.

Victor Antonsen, Jacob Riisvej 36, 6760 Ribe (Neuengamme 69128) 65 år 27. december.

Aage John Jørgensen, Ordrupvej 63 A, 2920 Charlottenlund (Dachau, Neuengamme 142603) 60 år 30. december.

Svend Nielsen, Lærkevej 11, 3200 Helsingør (Neuengamme 51756) 60 år 5. januar.

Alfred Senn, Glentevej 3, 4291 Ruds Vedby (Stutthof 25673) tidl. mangeårig sekretær for De erhvervshæmmedes sammenslutning, 65 år 5. januar.

René Høgstedt, Peter Bangsvej 27, 2000 Kbh. F (Stutthof 25762) 70 år 14. januar.

Børge Jacobsen, Vilh. Topsøesvej 7, 2500 Valby (Neuengamme 50810) 60 år 22. januar.

PRÆ MAL Aps

— Et spændende værksted for maling og lakering af såvel gamle som nye møbler, døre, skabslåger og alt andet inventar, som kan afmonteres.

35 års erfaring stilles uden forbindelse til Deres rådighed

aftal tid med vor malermester-konsulent, Ingolf Sørensen, på
(02) *94 34 16

En stor avis FOR HELE DANMARK

MORGENAVISEN

Jyllands-Posten

Cornils H. Mensing, 6400 Sønderborg (Stutthof 25740) 75 år 28. januar.

John Eigil Hansen, Tingskrivervej 15, 2400 Kbh. NV (Sachsenhausen 75141) 65 år 31. januar.

Paul Thygesen, Hestegangen 22, Hjortekær, 2800 Lyngby (Neuengamme 50540) 65 år 4. februar.

Svend Bachhausen Jensen, Wagnersvej 5 A, 2450 Kbh. SV (Mauthausen, Neuengamme 78790) 75 år 14. februar.

Ejnar Rasmussen, Islandshøjparken 204, 2990 Nivå (Sachsenhausen 115370) 70 år 17. februar.

Carlo Hermann, ? (Stutthof 25769) 60 år 20. februar.

Harry Hasenkam, Østergårdsvej 6, Undløse, 4340 Tølløse (Neuengamme 51867) 65 år 23. februar.

Karen Storm, Lundemosevej 37, 5240 Odense NØ (Ravensbrück 25068) 75 år 28. februar.

Hans M. Lunding, Skovmøllevvej 3, Bækkelund, 8370 Hadsten (Flossen- burg) 80 år 25. februar.

EN HILSEN TIL EN 65-ÅRS DAG

Professor, dr. med. overlæge Paul Thygesen, Københavns Amts Sygehus i Gentofte, fylder 65 år mandag den 4. februar.

Paul Thygesen blev student fra Gam- mel Hellerup Gymnasium i 33, cand. med. i sommeren 42 og speciallæge i neurogi i 51, dr. med. i 53 med en afhandling om dissemineret sklerose.

Han har været tilknyttet Frederiks- berg Hospital, Blegdams Hospital, Bispebjerg Hospitals psyk. afd., Rigs- hospitalets neurologiske afdeling, samt Odense Amts og Bys Sygehus. Han har været assisterende læge ved invalidefor- sikringsretten og er nu medlem af Er- statningsrådet.

Han har været overlæge siden 1957.

Paul Thygesen blev arresteret den 2. august 1944 som medlem af Frit Dan- marks Københavns-ledelse.

Han overførtes den 25. august til Frøslev-lejren. Deportationen foregik den 15. september til Neuengamme,

hvorfra han den 25. september over- førtes til udekommandoen Husum, et halvt hundrede kilometer syd for den dansk-tyske grænse.

Her kom han til at holde jul, men allerede den 29. december førtes han at- ter til Neuengamme. Den 5. januar 1945 overførtes han til Dalum-lejren. Her ved den hollandske grænse var der 120 dan- skere, men den 20. marts 45 transporte- redes alle danske og norske fanger til- bage til Neuengamme. Hjemrejsen gik over Frøslev.

YPPERLIG SKILDRER OG IAGTTAGER

Fra Paul Thygesens hånd foreligger der en ret fyldig beretning om oplevelser og tanker under deportationen. Den er nok den bedste af alle beretninger, skre- vet på dansk. Den er det både hvad ind- holdet og formen angår. Den foreligger i bogen »Danske i tyske koncentrations- lejre«. Skildringen er senere bragt som selvstændig bog i lidt udvidet form.

EEN SAMLET FORENING

Danske ex-fanger vil især huske Paul Thygesen for to ting. Det ene er hans initiativ, der førte til dannelsen af »Landsforeningen af besættelsestidens politiske fanger«. Det andet er hans ind-

sats for at skabe grundlaget for hjælp til besættelsestidens ofre.

Dannelsen af landsforeningen skete den 11. april 1946 i KB-hallens pejsesal. »Pigtraad« bragte i sit allerførste num- mer et fotografi af forsamlingen, og det er ganske interessant i dag at sidde og genkende ansigterne. Mange af delta- gerne i stiftelsen af foreningen har siden ydet en indsats på foreningsfronten.

Det var lige fra starten Paul Thy- gesen, der ridsede linjerne op, og det kan nok interessere at repetere:

IDEGRUNDLAGET

Vi må arbejde sammen med de andre nationer, og vise det, ved at vi tilslutter os den internationale fangeorganisation.

Vi må arbejde sammen med den øvri- ge modstandsbevægelse her i Danmark. Vi er udgået fra den, og vi har kæmpet med fælles idealer, men ingen vil for- tænke os i at danne egne foreninger, da der er så uendelig meget, der på en sær- lig måde binder tidligere fanger sam- men.

Vi har selv følt nazismens metoder på vor krop og i vor sjæl. Det er oplevelser, vi aldrig nogen sinde løber fra. Vi har lært at vurdere livets værdi ud fra helt nye synsvinkler. Vi har lært at agte menneskelivet, og vi har forstået, at fri- hed ikke er noget selvfølgeligt.

EN FANTASTISK TRYKFEJL, MEN...

Jeg fandt talen så væsentlig, at jeg bragte den i sin fulde ordlyd, men næp- pe var bladet kommet ud, før jeg blev ringet op af en af bladets venner, Han var helt stakåndet og spurgte mig, om jeg havde opdaget det.

- Hvad for noget?

- Det er dog den værste trykfejl, jeg endnu har været ude for... (og han hav- de dog sit erhverv i bladverdenen, så han havde oplevet meget).

Jeg fik så at vide, at der i Pigtraad stod, at vore kammerater gav livet foran henrettelsespeletonernes kugler, ja, de sked sig ihjel for vore idealer...

Jeg måtte dertil svare, at sådan sagde Paul Thygesen, og sådan var sand- heden. Han havde jo tænkt på dysen- terien, som var en udbredt dødsårsag,

Kammeraternes Hjælpesfond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabbelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

Gjorde dansk ungdom nordisk

men ordet dysenteri dækker ikke sultsygdommene, og derfor var det andet ord brugt. Det lyder måske vulgært i nogles øren, men dækker bedre.

SULTSYGDOMMENES EFTERVIRKNINGER

Herved er jeg ved det andet område, på hvilket Paul Thygesen huskes af de mange, både af tidligere fanger, der nyder godt af hans banebrydende arbejde, og de mange, der fandt, at alle raske står i æresgæld til de syge.

Sammen med en gruppe andre, yngre læger gik Paul Thygesen straks efter befrielsen i gang med at anstille lægelige betragtninger over det, nogle tusinde danskere i kortere eller længere tid havde været igennem. Der blev kogt kålraabisuppe i Paul Thygesens køkken og anstillet alle mulige beregninger om mængde, kalorier m.m. og gennem en lang række undersøgelser af et stort antal tidligere fanger skabtes materialet til den store og banebrydende afhandling om sultsygdommens eftervirkninger.

BANEBRYDENDE LÆGEFORSKNING

Op siden har man afholdt mange kongresser om hele spørgsmålet, dels ud fra de danske lægers værk, dels ud fra fortsatte undersøgelser. Derefter har ordet kz-syndromet vundet hævd som en betegnelse for eftervirkningerne af sult, som mennesker har været ude for under

psykisk nedværdigende leveforhold. Der kan være tale om søvnløshed, appetitløshed, angst, svigtende mod over f.eks. de daglige pligter på arbejdspladsen.

I nogle tilfælde kan skaderne rettes op, i adskillige ikke.

Det var imidlertid ikke Paul Thygesens agt at forblive i organisationsarbejdet. Så snart det rent praktisk kunne lade sig gøre for Aage Schoch at løsrive sig fra andet arbejde, trådte Paul Thygesen fra i foreningsarbejdet, og Schoch trådte til.

MEGET SØGT LÆGE AF TIDLIGERE FANGER

Dette betød dog ikke et farvel til tidligere fanger, og rigtig mange er kommet til ham som patienter. Mange har haft den sikre overbevisning, at når de søgte hjælp under erstatningsloven, ville de kun få en rimelig og retfærdig behandling, hvis det var Paul Thygesen, der foretog undersøgelserne.

Gennem nogle år var antallet så stort, at denne popularitet nok var en belastning for ham, men efterhånden har vel de fleste forstået, at skal lægen have kræfter til forskning, må han også have tid og frigøres for en del af det hverdagsagtige, der nok også kan gøres af andre.

Der er ingen tvivl om, at der til fødselaren vil komme en strøm af hilsener. De vil komme såvel fra intellektuelle som fra jævne kredse.

Johannes Fosmark

Peter Marcussen, tidligere Frøslev og Neuengamme.

Den 17. december fylder Peter Marcussen, Sorø 80 år.

Hans navn er uløseligt knyttet til den nationale rejsning, der blev et svar på de voldsomme nazistiske angreb på den danske grænse. Han gjorde det i disse bevægede dage klart for Danmarks ungdom, at når man sydpå talte om Weltanschauung, behøvede vi slet ikke at lytte og heller ikke at lade os indfange. Vi havde, både hvad sprog og mentalitet angår, nordiske brødrefolk, og samhø-

LAANE- OG SPAREKASSEN

FOR OFFENTLIGT ANSATTE

Reventlowsgade 12, 1651 København V. Tlf. (01) 22 10 80

- Knabrostræde 12, 1210 København K. Tlf. (01) 12 10 80
- Bernstorffsgade 46, 1577 København V. Tlf. (01) 12 22 24
- Bredgade 21, 1260 København K. Tlf. (01) 12 10 70
- Vej 9, Holmen, 1433 København K. Tlf. (01) 54 13 13-2481
- Ryesgade 23, 8000 Århus C. Tlf. (06) 12 23 43
- Arsenalvej 55, 9800 Hjørring. Tlf. (08) 92 61 11-389

righeden med dem var et positivt og værdigt modsvar på den nazistiske propaganda: Vi tilhører Norden, vi bliver ikke nazister. Vi er nordiske.

Han blev i 1933 stifter og leder af Det unge Grænseværn og formand indtil 1950. Forbundet fik navneforandring i 1940 til: Dansk-Nordisk Ungdomsforbund. Han stiftede i 1938 Folkungbladet og i 1938 Folkunginstituttet.

Han blev taget to gange under okkupationen, nemlig i august-september 43 og i juni 1944. Han sad i Kolding arrest, i Frøslev og i Neuengamme juni 1944-maj 1945. I 1948 grundlagde han Folkungskolen i Graasten, og var siden viceskoleinspektør i Karlslunde 63-68. Han var medlem af modstandsbevægelsens sønderjyske råd til 1954.

FRA REDAKTIONEN

AKTUEL REDEGØRELSE

I forbindelse med et par artikler i sidste nummer, især Wiesenthals artikel, har vi fået nogle protester og kritiske kommentarer, bl.a. fra Erhvervshæmmedes afdelinger i Odense og København samt Horserødforeningens formand.

Det kan vel af og til være et spørgsmål, om en artikel skal optages eller ej. Men ingen er fejlfri, heller ikke fritidsredaktører. Ofte er vi i tidnød og må handle hurtigt. Derfor må vi bede om overbærenhed og en margin for fejlskøn.

I dette tilfælde var vi enige om, at der var formuleringer, der kunne virke udfordrende. Men vi optog alligevel artiklen, da Wiesenthal trods alt ikke er en tilfældig, men tværtimod en fangekammerat med dødsdom og mange års KZ-ophold bag sig.

Artiklen var en tale, holdt her i landet for en international kreds af modstandsfolk. Og det var afgørende. Havde talen været holdt andetsteds, havde den været uaktuel for os.

Vi betragter talen som en gammel KZ-fanges principielle og lidt bitre personlige syn på begrebet menneskerettigheder. I talen nævnes overgreb, der er forekommet og vel endnu kan forekomme i nogle af de socialistiske lande. Hans synspunkter er i så henseende ikke væsentlig anderledes end det, der har kunnet læses i kommunistiske blade i

Jugoslavien, Italien, Spanien, Frankrig og England.

I modsat retning bragte vi i øvrigt i juni referat af en 4. maj-tale med overskriften »Den vestlige verden i erobningsrollen«.

Nævnes må vel også Wiesenthals utrættelige og personlige indsats for at opspore flygtede naziforbrydere og fremskaffe beviser mod dem.

Også et par bemærkninger om notitser om DDR-lederes fortid. Det er indlysende, at der rent statistisk må være et vist antal gamle nazister i DDR, og at nogle af dem også, med eller mod myndighedernes viden og vilje har opnået mere eller mindre ledende stillinger. Problemet er bare ikke så stort som i Vesttyskland.

De ældre DDR-ledere er alle gamle antinazister, mange af dem har flere års KZ-ophold bag sig end nogen af os (en jysk fangekammerat sad i Brandenburg-fængslet sammen med Østtysklands nuværende ministerpræsident). Og der er nok i DDR sket en ret omfattende og hårdhændet udrensning af i hvert fald de værste nazister. Vi har da også kun ved et par lejligheder gennem en lang årrække i »Pigtraad« og »Gestapofangen« kunnet nævne nogle få navne på nazister i mere eller mindre ledende stillinger, medens vi i årevis i hvert eneste nummer har bragt sådanne eksempler fra Forbundsrepublikken, hvor nynazismen tilmed flourerer.

Vi har lært af dette, at vi ved stofvalget må søge at være så tolerante som vel muligt overfor hinanden, da vi - de gamle fanger og modstandsfolk - er mange slags folk med vidt forskellige anskuelser og trosretninger. Det er således også ønskeligt, at der råder tolerance og fordragelighed i kredsen af læserne.

Vi må samtidig - også fordi vi er så forskellige - gensidigt søge at undgå at sår hinandens holdninger politisk, religiøst og på andre måder, som vi også gjorde det i frihedskampen og fangeskabet.

Redaktionen er derfor - med tilslutning fra Fangesammenslutningens forretningsudvalg og Kammeraternes Hjælpefonds forretningsudvalg - blevet enig om, at en udveksling af synspunkter i denne anledning alt for let vil udarte til en debat, der vil kunne skade samarbejdet og sammenholdet.

Vi beder om forståelse for nødvendigheden heraf. Og om, at man sagligt og nøgternt bedømmer bladets indhold

som en helhed og over en længere periode.

Vor vigtigste opgave er jo - både i Kammeraternes Hjælpefond og i Fangesammenslutningen - at varetage fangers interesser indbyrdes og overfor omverdenen. Og her står vi kun stærkt, hvis vi står samlet i samarbejdet såvel mellem Kammeraternes Hjælpefond og Fangesammenslutningen som indbyrdes mellem Fangesammenslutningens 11 foreninger og grupper.

Johannes Fosmark

Frode Toft

DRØFTELSE AF BLADSAMARBEJDET

Det fælles udvalg for Kammeraternes Hjælpefond og Fangesammenslutningen holdt møde torsdag den 19. oktober 1978. Mødet blev holdt i overensstemmelse med den overenskomst, der danner grundlaget for samarbejdsvilkårene for fællesbladet.

Mødet blev holdt på Kongstedgården i Dianalund. F. B. Larsen var vært. Deltagerne var i øvrigt: Hans Andersen, Olav Holst, Johannes Fosmark, Bernt Johannesson, Poul Nielsen samt Frode Toft.

Man gennemgik køreplanen for bladets redaktion og indhold, og der blev givet udtryk for glæde over bladets øgede udbredelse, udseende, relative præcision samt bredden i omtaler af foreningerne og deres initiativer.

Der var stemning for at vedlægge girokort for indbetaling af abonnement for 1979 i såvel december-nummeret 1978 som i bladet for februar 1979. De, der betaler i december, vil så ganske vist alligevel få et nyt girokort i februar, men et sådant ekstra girokort kan bruges til at tegne en ny abonnent. Der gøres opmærksom på, at man skal huske at skrive navn og postadresse på afsenderen, da en lille snes glemte det i 1978. I så fald er man afskåret fra at postanmelde til betaleren.

Bladet skal som hidtil udkomme med 6 numre, der udsendes på de lige måneder. Der stiles dog mod udsendelse af et ekstranummer, antagelig i november, så både oktober, november og december er dækket bladmæssigt.

■ Kassereren, Olav Holst, kunne oplyse, at de mange nye abonnenter havde lunet om bladets økonomi, idet de sidste hundreder er væsentlig billigere at fremstille end de første 1000. Ligeledes var det relativt store antal annoncer en

Autoriseret

forhandler

General Motors

Ringkøbing Automobil Forretning

ApS

Telefon 07-*32 11 22

væsentlig hjælp, da de alle tegnes uden nogen form for provision.

På bladets side 2 vil i fremtiden indgå oplysninger om Fangesammenslutningens rekreativfond. Rubrikken »Runde Dage« vil i fremtiden også bringe fødselarens postadresse. Kammerater, der ønsker postadressen udeladt, bedes meddele redaktionen dette. Hensigten med nyordningen er at give kammeraterne øgede muligheder for at kunne sende en hilsen uden at skulle gøre et måske besværligt - arbejde for at finde frem til postadresserne - altså en håndsrækning til at praktisere kammeratskabet.

Et forslag om at postanmelde bladet til samtlige seminarier, gymnasier samt høj- og landbrugsskolars læsestuer fik en blandet modtagelse. Man var dog enige om, at det er gavnligt at dokumentere overfor unge under uddannelse, at frihedskampen ikke er passé, men der var hos nogle tvivl, om man ved at postanmelde til læsestuerne ved uddannelsesstederne opnåede det tilsigtede.

En fangekammerat har allerede betalt for bladet for 1979 til alle landets seminarier, og tillader økonomien det, vil man måske gå videre.

Man foreslår, at bladets abonnementspris bibeholdes uændret i 1979 til 30 kr., trods prisstigninger på mange felter. Flere kammerater gør et agitationsarbejde for større udbredelse. I sådanne tilfælde kan man få blade fra redaktionen at arbejde med.

Ved mødet kom man gennem de foreliggende problemer - og ikke udenom.

Mødet var præget af en saglig og kammeratlig ånd og tone.

Der holdes nyt møde, når årsregnskabet kan afsluttes.

BLADETS ARTIKLER

De i artiklerne fremførte synspunkter er forfatterens og deles ikke nødvendigvis af udgiver eller redaktion.

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Arnold Jensen, Kibæk taler i Stockholm på Nordre Kirkegård i anledning af mindehøjtideligheden for Folke Bernadotte.

I anledning af 30-års dagen for Greve Folke Bernadottes død havde det svenske Tysklands-Detachment arrangeret sammenkomst og mindehøjtidelighed i Stockholm i dagene 16.-17. september.

Fangesammenslutningen var repræsenteret af Poul Nielsen og Bernth Johannesson. Fra Hannover-Stöcken gruppen deltog Arnold og Thora Jensen, og fra Landsforeningen Gestapofangerne var mødt Ove Lembecke og 6 kammerater fra Randers-området.

For de norske og danske deltagere var der lørdag eftermiddag arrangeret en

SMUK MINDEHØJTIDELIGHED FOR

GREV FOLKE BERNADOTTE I STOCKHOLM

rundtur i Stockholm, hvor der bl.a. var lejlighed til at bese Wasa-skibet og besøge Stadhuset.

■ Lørdag aften samledes alle deltagerne til spisning og kammeratligt samvær i det traditionsrige »Ulriksdals Wårds-hus«. Överste Sigurd Melin bød velkommen på detachementets vegne og udtalte sin glæde over den store deltagelse fra Norge og Danmark - 62 nordmænd og 11 danskere. Denne tilslutning havde overgået selv de dristigste forventninger hos arrangørerne. Melin hyldede Barbro Wessel, der i årene 1943-1948 var Greve Folke Bernadottes sekretær, og som under selve redningsaktionen var den, der samlede alle trådene i denne store indsats.

Axel Middelthon udtrykte de norske fangers taknemmelighed. Bernadotte-aktionen havde bidraget afgørende til styrkelse af de skandinaviske folks samhörighed. I årene efter befrielsen havde Bernadottes humanitære indsats været grundlaget for de nye og bedre konventioner om civilbefolkningens beskyttelse under krigshandlinger.

Bernth Johannesson mindedes den store oplevelse, da de første svenske vogne kørte ind i Neuengammelejren i marts 1945 og indledte redningsaktionen. Han erindrede om katastrofen i

Information

Uafhængig af partipolitik

Uafhængig af økonomiske interesser

Abonnement: (01) 14 14 26

En venlig hilsen fra Shell.

Lübeckerbugten, hvor 7000 Neuengammefanger fra andre nationer mistede livet få dage inden den tyske kaptulation. Havde der ingen Bernadotteaktion været, ville de skandinaviske fanger utvivlsomt have lidt samme skæbne på disse skibe. Han sluttede med på de danske fangers vegne at udtale: »Tak - I bragte os tilbage til livet«.

Ove Lembcke mindedes Folke Bernadottes indsats som spejder og officer.

Middagen formede sig som en hyggelig kammeratlig sammenkomst, hvor mange gamle venner endnu en gang havde lejlighed til at genopfriske minderne fra dengang.

■ Søndag formiddag samledes deltagerne med Bernadottes familie på Norra Kyrkogård til kransenedlægning ved Folke Bernadottes grav. Ved denne mindehøjtidelighed talte præsidenten for Svensk Røde Kors. Arnold Jensen og Axel Middelthon talte på de danske og norske fangers vegne, og øverste Melin mindedes på Tysklands-Detachmentets vegne sin afholdte chef.

Ved graven var der fanevagt med to norske og en dansk fane.

Fra dansk side blev der nedlagt krans fra Fangesammenslutningen og Landsforeningen Gestapofangerne. Fra Bernadottegården i Roskilde blev der lagt en blomsterbuket. Der var endvidere krans fra Svensk Røde Kors, Krigsinvalidforbundet i Norge og Tysklands-Detachmentet.

Efter højtideligheden overrakte fru Marie Andersen, der er enke efter Møller Andersen, Hvidsten, og beboer på Bernadottegården i Hadsund, en modstandsplatte til grevinde Estelle Bernadotte.

Samtidig med mindehøjtideligheden i Stockholm lagde Landsforeningen Gestapofangerne en krans ved Bernadotte-stenen i Kruså. Det var Grethe og Chresten Karstensen, der foretog kransenedlæggelsen her.

SAMMENSLUTNINGEN

Fra Fangesammenslutningens bestyrelsesmøde i oktober:

Formanden Oskar Verner oplyste, at der er indledt drøftelser om mulighederne for at videreføre Frihedsfondens virksomhed efter 1980, og der er håb om, at der findes en ordning.

Det vedtoges at fastsætte repræsentantskabsmødet til søndag den 18. februar 1979 i København. Nærmere oplysning om tid og sted vil blive udsendt.

Erik Beermann og Cai Caspersen berettede om forholdene på Bernadottegården i Roskilde. Det vedtoges at indbyde forstanderen til et møde med Fangesammenslutningens bestyrelse.

Det oplystes, at der i oktober holdes et fælles bladudvalgsmøde med Kammeraternes Hjælpefond.

■ Sachsenhausen-bogen foreligger nu færdig på dansk og koster 35 kr. Den kan købes i lokalafdelingerne af såvel Sachsenhausenforeningen som De Erhvervshæmmede. Bogen er udgivet med støtte fra undervisningsministeriet og de danske sparekasser.

Sachsenhausenforeningen har været repræsenteret på den franske forenings kongres, hvori deltog 500 franske og 40 udenlandske deltagere.

Poul Nielsen og Arnold Jensen berettede om Bernadotte-højtideligheden i Stockholm.

Mogens Petersen oplyste, at Neuengammeforeningen har kontakt med en vesttysk fangegruppe »Moorsoldatenkomiteen«, der indbyder til en manifestation i Düsseldorf mod planen om at lade krigsforbrydere være forældet ved udgangen af næste år til trods for, at en FN-konvention har fastslået, at disse forbrydere ikke kan forældes.

Neuengammeforeningen planlægger en rejse til Polen i dagene 31. marts-7. april med besøg i Warszawa og en række tidligere KZ-lejre.

Frode Toft rejste spørgsmålet, om den manglende vedligeholdelse af Frøsløvlejren. Det vedtoges at afvente beretning fra deltagerne i Gestapofangerne stævne i Frøsløv, hvorefter det må drøftes nærmere, hvad vi skal gøre.

REKREATIONSFONDEN

Fonden, der er stiftet af Sammenslutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500,00.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

ERHVERVSHÆMMEDE

NY AFDELING

I Fredericia er der dannet en ny afdeling af landsforeningen af erhvervshæmmede fra frihedskampen. Bestyrelsen består af Hans Staub (formand),

NielsGravengaard (kasserer), Kirsten Dalgaard (sekretær), Jens Jac. Jensen (socialsekretær) og Frantz V. Nielsen.

Afdelingen har af kommunen fået stillet kontorlokale til rådighed i Kongensgade 31 A, og her vil været åbent hver onsdag kl. 14-16. Kommunen har yderligere givet 5000 kr. til etablering af kontoret. Afdelingen vil søge kontakt med kammerater i Kolding og Vejle, så trekantområdet dækkes.

KØBENHAVNS-AFD.

40 NYE RENTESAGER ER REJST

Den sidste mandag i oktober afholdt Københavns afdeling af Sammenslutningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen sin efterårsgeneralforsamling i Havnerådssalen på Københavns Rådhus. Omkring 150 medlemmer deltog.

Formanden, Rasmus Bonde Larsen, bød velkommen, og oplyste, at afdelingen siden forårsgeneralforsamlingen havde mistet 13 medlemmer, der var afgået ved døden. Forsamlingen ærede kammeraternes minde ved to minutters stilhed.

Formanden redegjorde for afdelingens arbejde i det forløbne halve år. 40 nye rentesager var rejst, deraf 20 enkesager - disse syntes for øvrigt i den senere tid at gå lidt hurtigere igennem, end det længe havde været tilfældet. 60 sager var genrejst med henblik på forhøjelse af renten. Desuden havde man rådgivet mange kammerater med skattesager, rekreationsophold og mere personlige problemer. Alt i alt var der stadig nok at gøre på kontoret på Hulgårdsvej.

Med hensyn til hædersgaven måtte man vel nu sikkert kunne regne med en - om ikke klækkelig - så dog en beskeden, men stærkt tiltrængt forhøjelse fra 1. januar 1979.

VÆRT FOR LANDSMØDET I 1979

Landsforeningen afholder landsmøde i efteråret 1979, og Københavns afdeling har påtaget sig værtsskabet ved denne lejlighed i samarbejde med Landsledelsens forretningsudvalg.

Mange medlemmer havde givet udtryk for utilfredshed med et par artikler i oktober-nr. af Pigtraad, og bestyrelsen fandt også, at de var af en sådan art, at de kun kunne tjene til at skabe splittelse blandt tidligere modstandsfolk. Man

havde derfor forslag til en kammeratlig henvendelse til Pigtraads to redaktører.

MANGE DELTAGERE I DEBATTEN

Der fulgte en lang række indlæg fra de tilstedeværende, hvor bl.a. landsformanden, Oskar Verner, kom med interessante oplysninger om forhandlinger med myndigheder og Frihedsfonden, og han sluttede med at anbefale, at flest muligt købte den lige udkomne bog om Sachsenhausen, som gav en god dokumentation om forholdene dengang.

Bestyrelsen foreslog, at man henstillede til regeringen og folketinget, at de protesterede mod den i USA påbegyndte fabrikation af dele til neutronbomben - og et forslag til udtalelse omdeltes, så alle kunne studere den og fremsætte deres kommentarer.

Efter at formandens beretning var godkendt, blev de to forelagte udtalelser - til Pigtraad og til regering og folketinget - enstemmigt vedtaget, den sidste med et par småændringer.

Et indsendt forslag om indførelse af en kritisk revisor anbefalede af bestyrelsen og vedtoges med alle stemmer mod fire.

Ved valg til bestyrelsesposter valgtes Rasmus Bonde Larsen med akklamation som formand, ligeledes de fire bestyrelsesmedlemmer, der var på valg: Carl Nommels, Søren H. Vilh. Læssøe og Erik Lorentzen. Som suppleanter til bestyrelsen valgtes Ingemann Berthelsen, Kai Wadsbach og Børge Kruse. Til kritisk revisor valgtes Ehgon

Nielsen, og som revisorsuppleant Tage Revsgaard.

Kl. 22 var dagsordenen udtømt, og dirigenten kunne takke den talrige forsamling for en saglig og inspirerende debat i en kammeratlig ånd.

ew.

AALBORG Stiftelsesfest med 100 deltagere

Den 27. oktober afholdt foreningen sin årlige stiftelsesfest med over 100 deltagere, deriblandt særlig indbudte gæster, topledere fra fagbevægelsen, socialforvaltningen og lægerne.

Bordene var som sædvanligt smukt dækkede og pyntet med levende lys, blomster og servietter i frihedskampens farver.

I sin velkomst rettede formand A. J. Jørgensen (Åbo) bl.a. en særlig tak til fagbevægelsen og de mange, der yder foreningen økonomisk støtte og anden hjælp og sympati. Efter velkomsten sang man Frihedssangen. Derefter holdt formanden for sydfynsk afd. Louis Artell festtalen, som belønnedes med stort bifald.

Traditionen tro rejste alle sig ved afslutningen af spisningen, og med hinanden under armene sang man »Skuld gammel venskab rejn forgo«.

Derefter gik dansen på et tæt besat gulv til henad nattens små timer. Festens særpræg var som altid godt humør, hygge, samfølelse og glæde over den særlige feststemning, der altid råder ved foreningens fester.

RAHBKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S

FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

Til dirigent valgte politimester Hans Rein-Jensen. Formanden, oberst Nils Berg, aflagde beretning. Indledningsvis mindedes de to kammerater, der i årets løb var afgået ved døden, nemlig Poul Graugaard Poulsen og Tony Grage.

Det er tradition, at der hvert år lægges blomster på kammeraters grave den 15. sept. Formanden gjorde imidlertid opmærksom på, at udgifterne til blomster er så stærkt stigende, at foreningen må overveje at begrænse blomsterne til kun at omfatte Mindelunden i Ryvangen.

Alfred Berthelsen fandt for øvrigt, at foreningen burde fortsætte med at lægge blomster i fuldt omfang. han mindede om, at det næste var 35 årsdagen for deporteringen.

Kassereren Henning Vagn Petersen, fremlagde regnskabet, der så ganske godt ud på grund af den store offervilje ved sidste års generalforsamling. På forslag af Axel Jørgensen blev kontingentet hævet fra 30 til 50 kr.

Der blev oplæst en række hilsener fra kammerater, der var forhindret i at være til stede.

Bestyrelsen har konstitueret sig med Nils Berg som formand, Vincent Lind som sekretær, Henning Vagn Petersen som kasserer samt Aage Christensen og Kristen Kjeldsen.

Næste generalforsamling afholdes den 9. september 1979.

SACHSENHAUSEN

Internationalt stævne i Danmark

Danmark er i 1979 vært for Den internationale Sachsenhausen Komité's møde. Det er naturligvis den nationale forening, der står for arrangementet, og formand, assisteret af et særligt udvalg, har allerede i lang tid arbejdet med forberedelserne.

Konferencen holdes i dagene 3.-8. maj. Som mødested er valgt Tidens Højskole i Hørsholm.

STUTTHOF

BERUFSVERBOT

Stutthofforeningen har sendt den vesttyske regering denne udtalelse:

Herr Forbundskansler.

I de senere år har vi med stadig stigende uro fulgt udviklingen i Deres land; vi har bemærket, at der har fundet en indskrænkning af de demokratiske rettigheder og friheder sted, bl. a. i form af berufsverbot, en af de mest afskyelige former for undertrykkelse af den i Forbundsrepublikkens forfatning sikrede ret til fri politisk virksomhed.

Dette finder sted, mens den ene afsløring efter den anden har vist os, at politi, militær

og andre myndigheder er gennemsyret af elementer, der skulle have været afskediget efter den anden verdenskrig, og som på foruroligende vis præger administrationen. I denne forbindelse behøver vi kun at henvise til afsløringen af ministerpræsident Filbinger som tidligere nazi-dommer.

Vi har netop erfaret, at formanden for DKP, Herbert Mies, samt forretningsudvalgsmedlemmerne Jupp Angenfort og Martha Buschmann er opført i grænseværnets og andre myndigheders kartoteker på linje med terrorister og andre kriminelle elementer.

Man har jo allerede tidligere i Tysklands historie været vidne til forfølgelse af kommunister og andre progressive demokrater, og mange, både i Forbundsrepublikken og i Danmark, har stadig mén efter den behandling, de blev udsat for i tugthuse og kz-lejre. Dette gælder også undertegnede, der har været fanger i kz-lejrer Stutthof ved Danzig fra oktober 1943 til vi den 10. marts 1945 blev befriet.

I den anledning skal vi på det kraftigste opfordre Dem til straks at sikre, at denne forfatningsstridige forfølgelse af medlemmer af et legalt politisk parti bliver indstillet, således at Deres lands forfatnings ord om chancelighed mellem partierne kan blive opfyldt.

På Stutthofforeningens vegne
Helge Kierulff

THERESIENSTADT

CHANUKA-FEST

Den årlige Chanuka-fest (frihedsfest) holdes den 28. december i Centret, Ny Kongensgade 6 kl. 18.00.

Aftenens gæst er Raquel Rastenni.

KOLLEGIERNE

Sikkerhedsnet

Kollegierådet (Sammenslutningen for 4. maj kollegierne) har nu overtaget administrationen af Frihedsfondens Kollegiefond, oplyste formanden, Niels A. Eigenbroth, Aalborg, på rådets årsmøde i Odense den 27. oktober.

Sammen med Ida Christensens Mindelegat har Kollegierådet nu næsten en million til rådighed som sikkerhedsnet for vedligeholdelsesarbejder på de ni 4. maj kollegier. Foreløbig er det ikke hensigten at yde tilskud, men at udlåne til billig rente.

Folder om kollegierne

Der er nu ved Kollegierådets foranstaltning udarbejdet en lille folder med adresser og telefoner med tilknytning til de ni 4. Maj Kollegier.

Rådets formand, redaktør Niels A. Eigenbroth, Aalborg, har i den fine, lille tryksag

givet en kortfattet, historisk redegørelse for kollegiernes tilblivelse. Folderen uddeles gratis til beboerne på kollegiernes ca. 450 værelser.

Bog om kollegierne på vej

Frihedsfondens mangeårige næstformand, redaktør og arkitekt Hakon Stephensen har færdiggjort et manuskript med beretning om 4. Maj Kollegierne i Esbjerg, Horsens, Aalborg, Odense, Marstal, Aabenraa, Århus, København og Tønder. Det er Frihedsfondens agt at søge beretningen udgivet som bog, og fondens tidligere formand, landsretssagfører Jørgen Zahle, der er en habil amatørfotograf, har været på rundrejse for at lave illustrationer til bogen.

3 Struckmann-malerier som gave

Boet efter fru Ingrid Struckmann har betænkt Kollegierådet med en fornem kunstgave. Tilbudet omfatter tre store malerier af Erik Struckmann samt en halvanden meter høj afstøbning af en af Thorvaldsens figurer. Efter drøftelse på Kollegierådets årsmøde blev det besluttet, at gaven overdrages til 4. Maj Kollegiet i Aabenraa.

Bogsamlinger

Der drages nu omsorg for at på hvert enkelt af de ni 4. maj kollegier at lave en bogsamling, hvor beboerne kan hente oplysning om den anden verdenskrig og om frihedskampen. I Odense har biblioteket tilbudt at etablere en udstationering af relevante bøger, blandt andet Børge Outzes og Jørgen Hæstrups værker. Bøgerne forbliver i bibliotekets eje, men vil få blivende plads på kollegiet.

Næste møde i Kollegierådet holdes i Tønder

4. Maj Kollegiet i Tønder skal danne ramme om næste årsmøde i Kollegierådet. Det er fastsat til fredag den 26. oktober.

FRIHEDSMUSEET

Gamle numre af »Gestapofangen« og »Frøslevfangen« søges

Museet for Danmarks Frihedskamp 1940-45 mangler til sit bibliotek nogle få numre af ovennævnte blade. Hvis de kan skaffes, vil man på museet have bladet komplet fra starten i 1946. De manglende numre er:

Nr. 1 fra 1946

Nr. 9 fra 1949

Nr. 8 fra 1955

Nr. 9 fra 1959

Desuden er museets bibliotekar Henning Gehrs interesseret i at få oplyst, hvorvidt bladet overhovedet udkom i året 1947, idet museet mangler hele denne årgang.

Henvendelse modtages med tak på Frihedsmuseet, Churchillparken, 1263 København K. tlf. (01) 15 97 14.

SKÆLSKØR BANK AKTIESELSKAB

MINDEORD

Einar Berthelsen

I juni omtalte vi Einar Berthelsens 65-års fødselsdag, og nu i oktober kom budskabet om hans død. Det var ikke helt uventet, for han havde længe været fysisk udslidt. Men han opretholdt til den sidste dag den sædvanlige og utrolige aktivitet.

Allerede før krigen støttede han en illegal tysk antinazistisk gruppe, og det var baggrunden for, at Gestapo allerede i vinteren 1940-41 lod ham arrestere. Siden kom han til Horserød og i 1943 til Stutthof.

Nu i oktober blev han indbudt til en højtidelighed i Hamburg, hvor han fik overrakt en hædersmedalje fra den tyske modstandsbevægelse. Få timer efter døde han.

Billedet over disse linier viser Einar Berthelsen på talerstolen, da han ved højtideligheden i Hamburg takkede for den tyske hædersmedalje. Teksten på tribunen er et citat af den vesttyske forbundskansler Helmut Schmidt («Disse tyske kæmpere mod Hitler, kvinder og mænd fra alle politiske lejre, hører også til den tyske fortid, og de er dens agtværdigste del. Og de er for os tyskere grund til en beskeden stolthed, men frem for alt til forpligtelsen til at drage slutninger for fremtiden»).

Einar Berthelsen voksede op på Nørrebro i København og lærte hurtigt, at det var en hård verden, han levede i. Han indrettede sit liv derefter, og hans langfarter jorden rundt gav ham en stor horisont og en stor viden. Samtidig havde han et sikkert instinkt for, hvad der var ret og uret. Han var en sand revolutionær og sagde altid sin mening, om fornødent med store bogstaver. Men han var aldrig snæversynet og derfor altid rede til praktisk samarbejde på tværs af alle slags skillelinier, bare formålet var positivt.

Einar Berthelsen var medstifter af Stutthofforeningen, og gennem de sidste mange år som næstformand og sekretær i væsentlig grad den, der holdt sammen på Stutthof-flokken. Ligeledes var han i en årrække et inspirerende medlem af Fangesammenslutningen

Stagens Avis OFFSET

Rotationstryk opgaver af enhver udføres på moderne rulle offset-maskine. Vi sender Dem gerne et uforbindende tilbud.

Ring venligst på tlf. 08 - 44 11 55 eller skriv til **SKAGENS AVIS**, Postbox 56, 9990 Skagen.

og Frihedskampens Veteraners fælles forhandlingsudvalg.

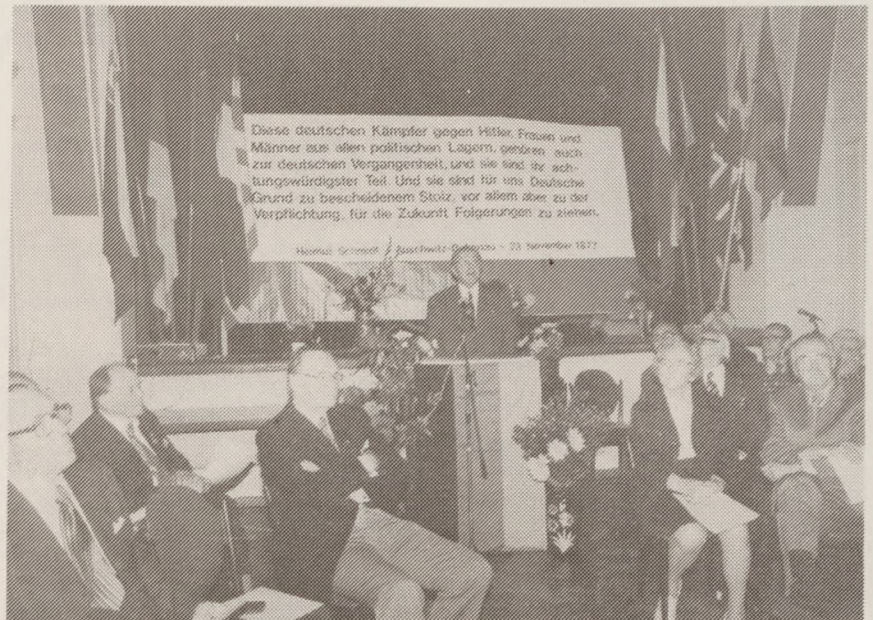
Vi har meget at takke ham for, og han vil længe blive husket - og savnet - også langt uden for fangekammeraternes kreds.

Ved bisættelsen i Søndermarkens Krematorium på Frederiksberg var et stort antal fangekammerater mødt op sammen med mange andre fra hans meget store venne- og omgangskreds. Ved kisten stod faner fra flere fangeforeninger, ligesom der var mødt tre tyske repræsentanter med fanen fra en fangeforening i Hamburg. Ved højtideligheden talte hans fangekammerat Frode Toft.

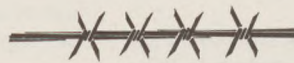
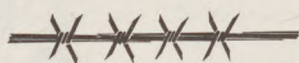
»Bob«

Et kendt navn fra frihedskampen, Mogens Rutwen Jarset (Bob) er død, 66 år. Han var med, da »Holger Danske« blev til, men blev arresteret i januar 1944, forhørt på Shellhuset, i tugthus i Tyskland, så tilbage til Vestre Fængsel sammen med fem andre, hvoraf de tre blev henrettet.

Han undgik en ventet dødsdom, men blev i december 1944 sendt til Neuengamme. Han var et beskeden og følsomt menneske, men var hårdt mærket af fangetilværelsen. Hans fange- og modstandskammerater vil mindes ham som den gode og hjælpsomme kammerat, han var.

Einar Berthelsen fik ved en højtidelighed i Hamborg overrakt en hædersmedalje fra den tyske modstandsbevægelse. Her takker han fra talerstolen.

ADRESSE- LISTE:

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, (01) 14 04 31.
Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Børge Jensen, Lilian Olsen, Cilla Cohn og Mogens Petersen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup. (01) 61 18 91.
Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.
Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.
Aalborg: G. Hansen, Sønderbro 15, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.
Næstfmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 7 18.
Skr.: Arvid Hemmingsen, Tulipanvej 21, 2720 Vanløse. (01) Fasan 608.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.
Næstfmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense. (09) 15 98 27.
Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.
Kbh. afd.: Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 København NV (01) 19 67 91.
Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.
Esbjerg afd.: H. Thomassen, Torvegade 159, 6700 Esbjerg. (05) 12 87 83.

Fredericia afd.: Hans Staub, Bragesvej 8, 7000 Fredericia, tlf. 92 17 47. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.
Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45.
Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Oskar Hansen, Vognmandsvej 25, 5800 Nyborg. (09) 31 09 23.

Sv. Aage Pedersen, Svendborgvej 45, 5761 Ollerup. (09) 24 13 65.

Sjælland afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Abo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage og torsdage 14-17.

Århus afd.: Alfr. Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.
Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Ove Lembcke, Brødregade 19, Randers. (06) 42 51 30.

Midlertidig næstform.: Erik Beerman, Toldbodgade 61, tlf. (01) 14 04 31.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Århus afd.: Tonny Johansen, Trillegårdsvej 30, 8210 Århus V. (06) 15 06 46.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.

Randers afd.: O. Lembcke, Brødregade 19, 8900 Randers. (06) 42 51 30.

Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 63 61.

Sjællands afd.: Solvej Skjøtt, Dalso Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.

Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310 Ølsted. (03) 34 91 43.

Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.

Kass.: Sv. Jönsson, Konvalvej 45, 9000 Aalborg. (08) 18 34 73.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.

Kass.: Axel G. Nielsen, Graven 18, 8700 Horsens. (05) 62 60 00.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.

Næstfmd.: Mogens Petersen, Skallerupvej 20, 4760 Vordingborg. (03) 78 12 04.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

Skr.: Niels Otto Köster, Offenbachsvej 27, 2450 København SV. (01) 17 24 97.

Medlemskort og arkiv: Alex Bindeballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted. (07) 98 11 95.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Skr.: Alf Møller, Ørsbjergskovvej 15, 5591 Gelsted. (09) 49 14 35.

Kass.: Banke Jung-Jensen, Skalbjergervej 32, 5230 Odense M. (09) 13 38 03.

Esbjerg: Peder Holm, Gefionsallé 4, 6700 Esbjerg. (05) 14 02 67.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (90) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Cilla Cohn, Rosenborggade 2, 1130 Kbh. K. (01) 13 15 75.

Næstfmd.: Max Gritzman, Nr. Søgade 49, 1370 Kbh. K. (01) 14 57 37.

Næstfmd. og kass.: S. Fischermann, C.J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV. (01) 67 05 76.

DE ERHVERVSHÆMMEDE

Adresser i København:

Kontor: Hulgårdsvej 110, 2400 Kbh. NV. (01) 19 67 91.

Fmd.: Rasmus Bonde-Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Næstfmd. og socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre. (01) 75 00 67.

Skr.: Erna Watson, Rørholmegade 12, 1352 Kbk. K. (01) 11 95 41.

Kass.: Anders Mogensen, Valbygårdsvej 75, 2500 Valby. (01) 17 59 12.

Leder af arkiv: Olaf Jørgensen, Jens Juulsgade 52, 2100 Kbh. Ø. (01) ØBro 4334.